

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qcaestio CLIII. De partibus luxuriæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

Super questionis concubinae quae sit in quarta articulo primo.

bit etiam in hac materia, hoc insinuavit author alibi, & hic, sed loquendo de luxuria simpliciter, & secundum consummatum illius actum secundum seipsum, & secundum communem doctrinam theologorum rationabiliter traditam, sic illa sex tantum species luxuria ponuntur, Dixi de luxuria simpliciter, ad differentiam luxuria secundum quid, quoniam luxuria simpliciter, & absolute significat peccatum, seu vitium ex suo genere mortale, sicut iustitia, & non nisi ex imperfectione actus, seu secundum quid sonat peccata venialia circa venerea. Et ex hoc procedit, quod si species eius non sunt nisi illae, quae secundum suas proprias rationes sunt peccata mortalia, haec autem solus sunt predictae sex. Merito igitur luxuria simpliciter, illae tamen species sunt assignatae quae sub peccato mortali ex propria ratione continentur, quamvis secundum quid plures sint species. Dixi secundum consummatum illius actum secundum seipsum, quoniam ex hoc capite idem patet. Nam ut in littera haec dicitur, & sub aliis verbis in articulo tertio quaestio nis decime quinta de malo dupliciter contingit peccare, seu deordinationem esse in delectatione venerea. Primo, ex parte actus secundum seipsum, hoc est, quod actus consummatus (scilicet seminato uoluntaria) secundum seipsum est inordinatus, seu ut in littera dicitur, ex parte materiae ipsius actus. Alio modo, ex parte conditionum, seu concupiscentiae. Et quia deformitates, seu peccata ipsius actus secundum se sunt simpliciter peccata: alia autem sunt peccata secundum quid, id assignando species peccatorum luxuria, illa tantum sex fuerunt assignanda, quae se tenent ex parte actus secundum seipsam, quia illae solae constituunt peccata simpliciter, aliae autem species, ut pote ad peccata secundum quid spectantes, dimittuntur. Dixi secundum communem doctrinam rationabiliter traditam, quoniam non latuit auctorem quin plures potuissent assignari species. Sed quoniam magister Sententiarum in quarta distinctione quarti, & Gratianus trigesima sexta, quaestione prima sine contradictione has introduxerunt uidentur species, ideo author solita sua reuerentia utens, non tam docuit, quam rationem reddidit, quare haec solae species posita sunt. Unde & sacrilegium, quo pollutur persona habens uotum castitatis, ad adulterium reduxit, cum tamen euidenter constet, quod distinguitur specie ab adulterio, sicut religio a iustitia. Rationabiliter autem doctores has tantum species tradiderunt, quia, ut dictum est, ad mortalia peccata, quae sola sunt simpliciter peccata, & luxuriam simpliciter respexerunt.

- ¶ Sexto, De stupro.
- ¶ Septimo, De raptu.
- ¶ Octauo, De adulterio.
- ¶ Nono, De incestu.
- ¶ Decimo, De sacrilegio.
- ¶ Undecimo, De peccato contra naturam.
- ¶ Duodecimo, de ordine grauitatis in predictis speciebus.

ARTICULVS PRIMVS.

Utrum conuenienter assignentur sex species luxuria, scilicet fornicatio simplex, adulterium, incestus, stuprum, raptus, & uitium contra naturam.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod inconuenienter assignentur sex species luxuria, scilicet fornicatio simplex, adulterium, incestus, stuprum, raptus, & uitium contra naturam. Diuersitas enim materiae non diuersificat speciem: sed predicta diuisio sumitur secundum materiam diuersitatem, prout si aliquis commiserit peccatum coniugata, uel uirgini, uel alterius conditionis mulieri, ergo uidetur quod per hoc

deordinationem esse in delectatione venerea. Primo, ex parte actus secundum seipsum, hoc est, quod actus consummatus (scilicet seminato uoluntaria) secundum seipsum est inordinatus, seu ut in littera dicitur, ex parte materiae ipsius actus. Alio modo, ex parte conditionum, seu concupiscentiae. Et quia deformitates, seu peccata ipsius actus secundum se sunt simpliciter peccata: alia autem sunt peccata secundum quid, id assignando species peccatorum luxuria, illa tantum sex fuerunt assignanda, quae se tenent ex parte actus secundum seipsam, quia illae solae constituunt peccata simpliciter, aliae autem species, ut pote ad peccata secundum quid spectantes, dimittuntur. Dixi secundum communem doctrinam rationabiliter traditam, quoniam non latuit auctorem quin plures potuissent assignari species. Sed quoniam magister Sententiarum in quarta distinctione quarti, & Gratianus trigesima sexta, quaestione prima sine contradictione has introduxerunt uidentur species, ideo author solita sua reuerentia utens, non tam docuit, quam rationem reddidit, quare haec solae species posita sunt. Unde & sacrilegium, quo pollutur persona habens uotum castitatis, ad adulterium reduxit, cum tamen euidenter constet, quod distinguitur specie ab adulterio, sicut religio a iustitia. Rationabiliter autem doctores has tantum species tradiderunt, quia, ut dictum est, ad mortalia peccata, quae sola sunt simpliciter peccata, & luxuriam simpliciter respexerunt.

Ad primum ergo dubium dicitur, quod species luxuria simpliciter seu ex parte actus inordinati secundum se, sumuntur ex parte materiae, deistis enim solis loquitur author.

Et ad obiectionem de peccato contra naturam ex parte modi, respondetur, quod modus contra naturam est duplex. Vnus, quo stante potest sequi generatio: & quod quicumque modus contra naturam, ex quo non potest sequi generatio, reducit ad inordinationem ex parte materiae. Nam si non seruetur uas de bitum, non est tibi materia partialis debita, quoniam mulier non recipit secundum illam partem, qua debet esse materia. Et similiter si aliquis esset modus quo generatio impediretur, ad materiam partialem non reduceretur, quia scilicet non potest recipere semen in illa parte interiori, in qua natum est recipi. De modo autem in naturali non impediendo generationem, dicitur uel quod spectat ad species secundum quid, & peccata non mortalia ex genere suo. Et propterea nihil obstat quod illa luxuria species sit omnia, sicut aliae similes. Huiusmodi enim peccata non constituent in deordinatione actus secundum seipsum, sed secundum aliquam eius

Secunda Secundae S. Thomae. Z Z con-

rumptit in uerba Ludicra. Quarto, quantum ad sententiam uerborum, quam percutit luxuria propter caecitatem mentis quam causat, & sic prorumpit in stultiloquia, utpote cum suis uerbis praefert delectationes quas appetit, quibuscumque aliis rebus.

QVAESTIO CLIIII.

De Luxuria partibus, in duodecim articulis diuisa.

DEINDE considerandum est de luxuria partibus. Et circa hoc quaeruntur duodecim.

- ¶ Primo de diuisione partium luxuria.
- ¶ Secundo, Utrum fornicatio simplex sit peccatum mortale.
- ¶ Tertio, Utrum sit maximu peccatum.
- ¶ Quarto, Utrum in tactibus, & osculis, & aliis huiusmodi illecebris consistat peccatum mortale.
- ¶ Quinto, Utrum nocturna pollutio sit peccatum.

materia naturalis actus uenerae humani. Illa sunt materia naturalis actus uenerae humani, quae natura ordinant ad generationem proles humane: sed duae personae &c. sunt tales, ergo. Et confirmatur per illud Genesios primo, Maledicam & feminam creauit eos, & benedixit. Crecite &c.

In eodem art. cum responsione ad quartum, dubium aliud ex Martino ibidem occurrit etiam circa distinctiua specierum luxuria. Et intendit probare quod oportet ponere plures species luxuria quam uitas: & quod doctrina authoris in responsione ad quartum non est intelligibilis. Arguit ergo, quod peccatum conjugatum in actu uenerae oportet quod habeat aliquam speciem aliam predictis, scilicet. Circumstantia transiens actum de uirtute in vitium, constituit speciem: sed ista est huiusmodi, ergo. Minor patet, quia ex tali circumstantia actus coniugalis est peccatum. Maior probatur. Talis circumstantia transfert in genus uitii, ergo in aliquam speciem, quoniam nihil est in genere, quod non sit in aliqua eius specie. Hoc enim patet, & quod praeter sex dictas species oportet aliam ponere, & quod non ex parte materiae, sed circumstantia: & quod responsio ad quartum non est intelligibilis, dum dicitur, quod peccatum coniugatum est secundum aliquam circumstantiam, quae non constituit speciem moralis actus, in hoc consistunt omnia motiua Martini circa hoc, licet ab ipso plurificentur.

Dubium demum ex Martino ibidem est, eo quod nititur soluere rationes duas authoris in littera. Et ad illam, scilicet, Circumstantia non dat speciem actui morali, respondet quod circumstantia actus exterioris est obiectum actus interioris, & ideo dat illi speciem ut obiectum. Ad aliam, Si mulier magis se habet in ratione patientis & materiae, quam uir, respondet quod uterque est materia respectu alterius, & uterque est agens respectu concubitus.

Et mita addit ad probandum quod utraque persona est distinctiua specierum luxuria, quae omitto, quia non sunt contra nos.

Ad horum euidentiam sciendum est, quod si de speciebus luxuria loquendum est, sicut de speciebus gulae, ut scilicet assignentur species omnes luxuria tam mortalis, quam non mortalis secundum proprias rationes, sic proculdubio sunt plures species luxuria: quam illa sex hic enumerata. Sunt enim ultra illa sex, omnes species quae attenduntur secundum circumstantias diuersas habentes diuersa motiua, puta, cum ex solo motu delectationis coniugatae cognoscitur suam, & sic de aliis. Et hoc conueniunt ex authoris doctrina de circumstantiis dantibus speciem. Et ut pate-

conditionem. Actus enim coniugii, ex quo potest sequi genera-
tio, ex hoc solo deordinatus, quod innaturali modo fit, non est
secundum seipsum deordinatus, sed secundum illam conditione
tantum, & ideo extra has species illa luxuria uenialis est. Vel, &
melius dicitur quod reductiue spectat ad uitium contra naturam

sicut imperfectum re-
ducitur ad specie per
fecti, scilicet, praeter
naturam reducitur
ad contra naturam.
Hoc enim perfecte
contrariatur natura,
illud imperfecte op-
ponitur naturae.

¶ Ad obiecta contra
secundum dictum,
scilicet quod illa spe-
cies magis ex parte
foeminae sumuntur,
respondetur. Et ad
primum dicitur, quod
fallum assumi, patet
discurrendo: quia
raptus communiter
attenditur ex parte
foeminae, ut patet le-
genti in Decretis in
loco allegato. Ad
secundum dicitur,
quod illa propositio,
Duae personae huma-
nae sexu differentes,
sunt materia natura-
lis actus ueneri hu-
mani, est falsa. Et
probatio eius falsitatis
ma. scilicet. Illa quae
sunt ordinata a natu-
ra ad generationem
proles humanae, sunt
materia naturalis ac-
tus ueneri humani.
Nam natura non so-
lam materiam, sed a-
gens ordinat ad ge-
nerationem. Matcu-
lus enim ordinatus
est a natura ad actum
ueneri, non ut
materia eius, sed ut
efficiens illius, femi-
na autem ut patiens,
quod eius actus, qui
est recipere, testatur.
Materie enim est reci-
pere, adeo ut etiam si
forma recipiat aliquid,
in hoc sapit ratio-
nem materie, seu potentiae passivae.

¶ Ad tertium dicitur, quod ex hoc, quod Deus masculum & femi-
nam fecit, & benedixit, non habetur quod uterque sit materia,
sed potius quod sint agens & patiens, quoniam in omni natura,
ut dicitur in tertio de Anima, oportet haec duo concurrere, alterum
ut agens, alterum ut patiens. Et aduerte quod author non dicit
quod iste species solum ex foeminae conditione considerentur:
quoniam hoc constat esse falsum, ut patet cum religiosus, aut
coniugatus cognoscit solutam & cetera. Nec hoc author somnia-
uit: sed dicit quod iste species magis diuersificatur, per ly ma-
gis, ostendens quod etiam ex parte uiri diuersificatur: sed no-
minum ac rationum diuersitas magis ex parte foeminae sumpta
est. Ratio siquidem raptus, & stupri manifeste secundum ea quae
mulierum sunt, datur. Adulterium quoque secundum commune
uitium, non nisi ad nuptiam accedatur, dicitur. Et similiter sacrilegii
nisi ad Deo dicatur mulierem, in cuius signum peccatum presby-
teri quandoque dicitur simplex fornicatio, quandoque adu-
lterium, quandoque sacrilegium, & tamen constat ex parte sui sem-
per esse sacrilegium. Nec damnatur adulterii iniuria quisquam
coniugatus ad solutam accedens, nec sacrilegii presbyter mer-
etricem cognoscens. Haec enim satis testantur quod species illa magis
diuersificatur ex parte foeminae &c.

¶ Ad dubium secundum dicitur, quod gratis concedimus plu-
res species luxurie quam istas hic enumeratas. Sed istae solae sunt
species luxurie simpliciter, reliquae secundum quid. Iste solae
sunt peccata mortalia ex propriis rationibus, caetera uero non.
Iste solae actum consummatum inordinatum secundum se po-
nunt, reliquae ad conditiones, seu accidentia spectant. Unde con-
ceditur, quod conditio actus coniugii faciens de non peccato pec-
catum, auert nouam peccati speciem. Et cum dicitur, author hoc

¶ 2 Præter. Species uitij unius non
uidentur diuersificari per ea quae
pertinent ad aliud uitium: sed a-
dulterium non differt a simplici
fornicatione nisi in hoc, quod a-
liquis accedit ad eam quae est alte-
rius, sic iniustitiam committit. er-
go uidetur quod adulterium nõ
debet poni species luxurie.

¶ 3 Præterea. Sicut contingit
quod aliquis commiscetur mul-
lieri, quae est alteri uiro per mat-
rimonium obligata, ita etiam con-
tingit quod aliquis commiscetur
mulieri, quae est obligata Deo per
uotum. Sicut ergo adulterium nõ
ponitur species luxurie, ita etiam sa-
crilegium species luxurie poni de-
bet.

¶ 4 Præterea. Ille qui est mat-
rimonio iunctus, nõ solum peccat
si ad aliam mulierem accedat, sed
etiam si sua coniuge inordinate
utatur: sed hoc peccatum sub
luxuria continetur: ergo debe-
ret inter species luxurie compu-
tari.

¶ 5 Præterea. Apostolus secundae
ad Corinthi. duodecimo dicit.
Ne iterum cum uenere humiliet
me Deus apud uos, & hunc
multos ex his qui ante peccave-
runt, & non egerunt poeniten-
tiam super immunditia, & for-
nicatione, & impudicitia quam

Species luxurie non diuersificen-
tur.

¶ 2 Præter. Species uitij unius non
uidentur diuersificari per ea quae
pertinent ad aliud uitium: sed a-
dulterium non differt a simplici
fornicatione nisi in hoc, quod a-
liquis accedit ad eam quae est alte-
rius, sic iniustitiam committit. er-
go uidetur quod adulterium nõ
debet poni species luxurie.

¶ 3 Præterea. Sicut contingit
quod aliquis commiscetur mul-
lieri, quae est alteri uiro per mat-
rimonium obligata, ita etiam con-
tingit quod aliquis commiscetur
mulieri, quae est obligata Deo per
uotum. Sicut ergo adulterium nõ
ponitur species luxurie, ita etiam sa-
crilegium species luxurie poni de-
bet.

¶ 4 Præterea. Ille qui est mat-
rimonio iunctus, nõ solum peccat
si ad aliam mulierem accedat, sed
etiam si sua coniuge inordinate
utatur: sed hoc peccatum sub
luxuria continetur: ergo debe-
ret inter species luxurie compu-
tari.

¶ 5 Præterea. Apostolus secundae
ad Corinthi. duodecimo dicit.
Ne iterum cum uenere humiliet
me Deus apud uos, & hunc
multos ex his qui ante peccave-
runt, & non egerunt poeniten-
tiam super immunditia, & for-
nicatione, & impudicitia quam

¶ Ad tertium dicitur, quod ex hoc, quod Deus masculum & femi-
nam fecit, & benedixit, non habetur quod uterque sit materia,
sed potius quod sint agens & patiens, quoniam in omni natura,
ut dicitur in tertio de Anima, oportet haec duo concurrere, alterum
ut agens, alterum ut patiens. Et aduerte quod author non dicit
quod iste species solum ex foeminae conditione considerentur:
quoniam hoc constat esse falsum, ut patet cum religiosus, aut
coniugatus cognoscit solutam & cetera. Nec hoc author somnia-
uit: sed dicit quod iste species magis diuersificatur, per ly ma-
gis, ostendens quod etiam ex parte uiri diuersificatur: sed no-
minum ac rationum diuersitas magis ex parte foeminae sumpta
est. Ratio siquidem raptus, & stupri manifeste secundum ea quae
mulierum sunt, datur. Adulterium quoque secundum commune
uitium, non nisi ad nuptiam accedatur, dicitur. Et similiter sacrilegii
nisi ad Deo dicatur mulierem, in cuius signum peccatum presby-
teri quandoque dicitur simplex fornicatio, quandoque adu-
lterium, quandoque sacrilegium, & tamen constat ex parte sui sem-
per esse sacrilegium. Nec damnatur adulterii iniuria quisquam
coniugatus ad solutam accedens, nec sacrilegii presbyter mer-
etricem cognoscens. Haec enim satis testantur quod species illa magis
diuersificatur ex parte foeminae &c.

¶ Ad dubium secundum dicitur, quod gratis concedimus plu-
res species luxurie quam istas hic enumeratas. Sed istae solae sunt
species luxurie simpliciter, reliquae secundum quid. Iste solae
sunt peccata mortalia ex propriis rationibus, caetera uero non.
Iste solae actum consummatum inordinatum secundum se po-
nunt, reliquae ad conditiones, seu accidentia spectant. Unde con-
ceditur, quod conditio actus coniugii faciens de non peccato pec-
catum, auert nouam peccati speciem. Et cum dicitur, author hoc

¶ 2 Præter. Species uitij unius non
uidentur diuersificari per ea quae
pertinent ad aliud uitium: sed a-
dulterium non differt a simplici
fornicatione nisi in hoc, quod a-
liquis accedit ad eam quae est alte-
rius, sic iniustitiam committit. er-
go uidetur quod adulterium nõ
debet poni species luxurie.

¶ 3 Præterea. Sicut contingit
quod aliquis commiscetur mul-
lieri, quae est alteri uiro per mat-
rimonium obligata, ita etiam con-
tingit quod aliquis commiscetur
mulieri, quae est obligata Deo per
uotum. Sicut ergo adulterium nõ
ponitur species luxurie, ita etiam sa-
crilegium species luxurie poni de-
bet.

¶ 4 Præterea. Ille qui est mat-
rimonio iunctus, nõ solum peccat
si ad aliam mulierem accedat, sed
etiam si sua coniuge inordinate
utatur: sed hoc peccatum sub
luxuria continetur: ergo debe-
ret inter species luxurie compu-
tari.

¶ 5 Præterea. Apostolus secundae
ad Corinthi. duodecimo dicit.
Ne iterum cum uenere humiliet
me Deus apud uos, & hunc
multos ex his qui ante peccave-
runt, & non egerunt poeniten-
tiam super immunditia, & for-
nicatione, & impudicitia quam

negat in responsione ad quartum, & dicitur
formaliter intelligatur. Nam iste actus
quod de quibuscumque differentiis
tuis actus ueneri consummatum

gesserunt, ergo uidetur quod est
immunditia, & impudicitia de-
beant poni species luxurie, & cetera
& fornicatio.

¶ 6 Præter. Dicitur non conditi-
tur diuersis, sed luxuria con-
ditur diuersis, dicitur enim
Galat. 5. Manifesta sunt opera car-
nis, quae sunt fornicatio, im-
munditia, impudicitia, luxuria,
ergo uidetur quod in conuenien-
ter fornicatio ponatur species lux-
uria.

SED CONTRA est, quod praedicta dicitur ponitur in Decretis
36. quae 1.

RESPON. Dicendum, quod
sicut dicitur est, peccatum lux-
urie consistit in hoc, quod ali-
quis non secundum rectam ratio-
nem delectatione ueneri accen-
ditur: quod quidem contingit im-
plicitur. Vno modo, accen-
dum materiam, in qua huius-
modi delectationem querit. Alio
modo, secundum quod, ma-
teria debita existente, non ob-
seruantur aliae debite conditi-
ones. Et quia circumstantia, in
quantum huiusmodi, non est
speciem actus morali, sed est
species sumitur ab obiecto, quod
est materia actus: ideo oportet
tuit species luxurie assignari ex
parte materiae, uel obiecti: quod
quidè potest non conuenire non
dupliciter. Vno modo, quia huius-

ipfa auctoris doctrina, scilicet quod
datur speciem, si tamen est aliquid
eius actus. Nam quando circumstan-
tiam obiecti formaliter, circumstan-
tiam obiecti materialiter, circumstan-
tiam actus interioris non datur
fuerit actum multum, ita quod est
ad mulierem. Unde auctor in
dicit. Circumstantia in qua
actum morali, per hoc ostendens
Sed ex hoc non soluitur ratio
cunctantia actus coniugati, in
est, loquitur. Et ideo concluditur
eius moralis actus, ut dicitur est
manifeste patet, quod de circumstan-
tibus obiecti quoniam huiusmodi
vero alterius, scilicet. Multum magis
tis, nullam exclusionem requirit,
apposita dicit absque probatione
in littera, mulierem habere rationem
tione patientis & hoc constat, quod
ter aliquid patiens essentiam
Iste autem, ut dictum est, nullam
conatur ostendere quod uterque
luxuria: quod in nullo conuenit
Potuisset autem dicere, & bene,
materia non actus ueneri, sed actus
tig, quia est materia concupiscentiae
currit circa praedicta ex eo, quod
doque secundum indebitam materiam
cum extra uas naturale femininum
sque cohabitatio polluantur tam

incentia: tum quarto, cum habet impedimentum impediens peccationem debiti, puta, affinitatem superuenientem matrimonio: tum quinto, cum alter coniugum est in publico adulterio oblitato: tum sexto, cum alter negat debitum coitus, aut feminis. In his liquidem omnibus peccatum coniugati est ex parte materie.

Et in primis quidem duobus patet. In tertio autem, quarto, & quinto, manifeste est materia impediri.

In sexto non redditur debitum cui debetur, quod uocatur hic materia actus moralis. Et sunt quatuor quod secundum circumsstantias constituitur peccata mortalia, ut patet primo de loco, si fiat in loco sacro. Secundo, de modo, puta, si mulier supergrediatur. Tertio, de effectu, si causat abortum, aut prolem infectam, seu monstruosam tempore menstrui, aut in seipso coniuge notabile damnum, uel propter debilitatem, uel propriam infirmitatem, quod nouit ex altero contrahi.

Quarto de fine, si quis am ardentem amat coniugem, ut uel finem ponat ultimam in illa delectatione: uel comitatur necessaria ad salutem propter eam, uel cognosceret illam etiam si esset alterius, aut non sua. Quinto, de actibus, & in solis solus delectationis causa. In omnibus liquidem his interuenit peccatum luxurie in coniuge secundum aliquam circumsstantiam: & quodlibet horum est peccatum mortale, & tamen in nulla uitium sex specierum enumeratur. Male ergo dixi ego, est non author, quod reliquæ species non sunt peccata mortalia ex suo genere.

Ad horum euidenciam dicitur, quod non solum est uerū quod author dicit in litera scilicet, quod peccatum coniugati cum sua uxore non est secundum materiam, sed circumsstantias, que ut sic, non dant speciem, & ideo secundum nullummodi peccata non ponuntur species luxurie, sed secundum differentiam actus consummatur ut expositum est. Sed etiam uerum est quod ego addidi, quod reliquæ luxurie species non sunt ex suo genere mortale peccatum, sed utrumque oportet sane intelligere. Dicitur liquidem auctor in intelligendum est de peccato non quocumque, sed luxurie & coniugati ut sic, hoc est, actum matrimoniale exercentis.

Et rursus loquitur de coniugato, non de coniugato tali, puta, impedito, prohibito, & huiusmodi, sic namque est sermo formalis. Dicitur autem meum intelligi de relictis speciebus luxurie, quatenus infra solum luxurie genus sunt, & non quatenus luxuria ad alia uitia, trahitur, uel alius uitis est annexa uenere, sed et bona opera ex connexione, uel appositione aliorum uitiorum mortalia peccata sunt, ut patet, si quidam daret eleemolynam, ponendo in ea ultimum finem, seu in contemptum Dei. Hæc enim communia sunt bonis & malis, & in omni materia subintelliguntur. Nos autem de propriis constitutis speciebus luxurie tractamus. Et de illis infra hoc genus quod quasi pro uno genere computatur, sistendo dicimus, quod nullum apparet mortale peccatum nisi supra dicta sex, & que ad ea reducuntur.

Ad singula autem obiecta singillatim descendendo dicitur, quod in primo casu, cum scilicet uir extra uas naturale seminat, proculdubio peccatum est ex parte materie partialis, & ideo spectat ad unam uitium sex specierum, scilicet peccatum contra naturam, & hoc siue in toto actu utatur uxore extra uas naturale, siue in fine tantum, ut filii Iudæ abutebantur Thamar: siue seminando intra uas naturale, demor opera ut non sequatur conceptio, aut ex parte uiri, aut ex parte femine, quacumque ad arte, uel industria fiat, quoniam tunc ex intentione seminat impeditur a naturali suo fine. Et parum differat a procurratione quod seminetur totaliter extra uas naturale: differ enim secundum differentiam magis & minus. Et propterea ad eandem speciem spectat, & est peccatum mortale ex suo genere, quia ex intentione contrariatur fini naturali concubitus. Nec hoc contradicere literæ, quia tale peccatum non est coniugati ut sic, cum uxore, quoniam non est uxor eius ad huiusmodi usum: au-

hor autem de peccato coniugato formaliter loquitur. Ad secundum dicitur eodem modo, quod huiusmodi peccatum est peccatum contra naturam, quod uocatur mollities, & non est coniugatorum ut sic. Ad tertium & quartum simul dicitur, quod autem loquitur de coniugato, & non femiconiugato quo ad actus, qualis est tam habens uotum qui comitit sacrilegium petendo debitum, quam affinis prius, qui similiter comitit incestum petendo debitum. Et simile est de aliis prohibitis. Sunt enim femiconiugati quo ad actum. Et licet possit per hoc respondere ad quintum, quod scilicet maritus uxoris publice adulteræ est feminarius propter scandalum annexum, quoniam patronus turpitudinis sic cognoscendo eam: aliter tamen potest dici, quod maritus non peccat cognoscendo talem peccato propriæ luxurie, de quo sermo est, sed peccato alieni adulterii fouendo illud, & scandali, & iniquitatis in omit-

est stuprum, si non inferatur uolentia; raptus autem, si inferatur. Diuersificantur autem ista species magis ex parte femine quam uiri, quia in actu uenereo femina se habet sicut pariens, & per modum materie, uir autem per modum agentis. Dicitur est autem quod prædictæ species secundum differentiam materie assignantur.

Ad primum ergo dicendum, quod prædicta diuersitas materie habet annexam diuersitatem formalem obiecti, que accipitur secundum diuersos modos repugnantiæ ad rationem rectam, ut dicitur est.

Ad secundum dicendum, quod nihil prohibet in eodem actu diuersorum uitiorum deformitates concurrere, ut supra dicitur est: & hoc modo adulterium continetur sub luxuria, & sub iniustitia. Nec deformitas

tendo debitam correctionem uxoris per subtractionem actus coniugii, & alia remedia iuxta iuris dispositionem. De hac rament materia, si uxor innocens excusatur a peccato, si uir est publicus concubiniarius, habes in quolibet nostro secundo diffule quæstionem unam. Ad sexti primum casum dicitur, quod negare debitum uxori non est peccatum luxurie, sed iniustitiam fugientis potius luxuriam; author autem, ut iam dicitur est, de peccatis luxurie loquitur.

Ad secundum uero casum, scilicet si uir non negat coitum, sed feminationem, dicitur quod huiusmodi peccatum iniustitiam, quo que est, quia maritus non solum tenetur ad coitum, sed ad semē, quoniam tenetur ad coitum, ex quo secundum se possit sequi generationem. Constat autem quod ex coitu sine femine non potest sequi generatio. Et sicut peccat mortaliter maritus negando debitum totaliter, ita peccat mortaliter negando debitum quo ad semen propter eandem rationem. Sed quid si uxor non curat de femine, tunc cum cesset ratio debiti, solum peccatum luxurie romaner in coniugibus commissis absque feminatione uiri. Ad hoc dicitur, quod quia talis coniugii commissio reductiue spectat ad peccatum contra naturam, quia est ibi consummatus coitus femina, ex quo non potest sequi generatio. Dicitur enim in litera, quod omnis actus uenericus ex quo non potest sequi generatio, spectat ad uitium contra naturam: ideo talis commissio non conuenit coniugatis ut coniugati sunt, sed quemadmodum uiro seminate extra uas debitum peccatur contra naturam, quia materia partialis contrariatur nature: ita femina seminante absque committione cum uirili femine peccatur contra naturam, quia partiale obiectum naturale, uoluntarie omititur, scilicet semen uirile. Secus autem esset, si uir ex impotentia temporali non seminare, concubens cum spe, & conatu ad seminandum, sicut accidit cuidam, qui ex prima uxore genuerat, & cum secunda concubens non poterat seminare per multos annos. Hic enim ex consilio honorum continue sic reddens debitum, tandem post sex annos genuit ex illa. Et reuera non peccauit, quoniam semper actum naturalem consummare intendebat.

Ad primum autem obiectorum circa peccata coniugatorum ex parte circumsstantiarum dicitur, quod actus matrimonii in loco sacro, ad speciem sacrilegii uanitat, & non constituit nouam luxurie speciem.

Ad secundum de modo, dicitur quod modus ex quo potest sequi generatio, de quo solo est sermo faciens de non peccato peccatum, constituit nouam speciem luxurie, sed ex suo genere naturale. Et ego nulli hactenus legi, aut audiui modum consummationis actus in uale debito, ex quo non possit sequi generatio. Sed nec rationem intellexi ullam, nisi quod quidam dicunt, quod mulier non est uxor ad tales actus, sed naturali modo, & quod uariatur ritus sacramenti matrimonii. Sed hæc facile excluduntur dicendo, quod

Secunda secunda S. Tho. Z Z 2 uxor

In isto arti.

In corp. arti.

1.2. q. 18. ar.

7.

D. 84.

uxor est uxor ad omnem actum, ex quo potest sequi generatio. Ex quo non dat tantam latitudinem in huiusmodi actibus, quatuor unus sit principalis. Vel dicendo quod isti modi sunt accidē taliter prae naturalis, quia non contrariantur fini. Et propterea sunt uenialia tantum peccata, si sine necessitate fiant. Nec mutatur ritus sacramenti, qui nullus est, sed modi actus, qui est officium naturae, uariatur. Ritus siquidem sacramenti ab Ecclesia constituitur, sicut & sacramentum, non a natura. Immo & ratio, & experientia in oppositū uidentur. Ratio quidem, quia semen non intrat matricem per modū de scensus, aut projectionis, sed attractionis. Et ideo potest attrahi etiam muliere si perperdente. Experientia uero, quoniam a fide digna crebro generat, & continuo uariis modis a uiro se cognosci patiente, percepit quod ex his modis non impediatur concipere, experientiam, inquit, testatur. Dixit tamen quod uidebatur sibi tunc maxime a conceptione elongari, quando supergredi eam oportebat, ueruntamen nec tunc impediri, sed suscipere se semen aiebatur non impedita. Possit tamen dici, quod intentio authoris hic est, quod peccatum coniugii non constituit speciem luxuriae ex materia. Reduci tamen potest ad sex dictas, & quod peccatum secundum modum in naturalem reducitur ad peccatum contra naturam, iuxta ultima uerba articuli duodecimi istius quaestionis.

Ad secundum dicitur, quod actus matrimonii causans abortum transit in homicidium. Causans uero prolem infectam, aut monstruosam, si peccatum est, in iniustitiam transit, seu impietatem, qua sanguine iunctis debitum exhibemus. Dixi autem si peccatum est, quia in leprosis non est peccatum, & similiter in mensuris in naturalibus. In mensuris autem naturalibus, licet scienter petere peccatum sit propter indispotionē naturae pro tunc ad huiusmodi actum, mortale tamen peccatum non esse satis constat ex rōne Petri de Palude in 2. dist. 4. Sententiarum, quia sci licet accedere ad uxorem genitricem prolem infectam, non est ex suo genere malum moris, alioquin nunquā esset licitum. Quod patet esse falsum in leprosis. Nulla autem ex mensuris naturalibus circumstantia, aut conditio adiungitur aggrauans in infinitum, ergo &c. Similiter actus matrimonii causans transfertur in propria persona, in odii proprii speciem transit, quando peccatum est. Quod ideo dico, quia si sanis, aut sana coniunx non curat periculum infectionis propriae ex contagione propter amorem coniugis, non solum a peccato excusatur, sed si ex charitate facit, meretur. Videmus quotidie nostris temporibus coniuges non se desistere quo ad torum & habitationem, propter tā grande malum & contagiosum, quale est malum uolgariter appellatum Gallicum. Extra quoque de coniugio leproforum, Alexander tertius dicit, quod nulla ex hoc casu exceptio inuenitur a generali praecepto debiti contagialis redendi.

Ad quartum dicitur, quod quia peccatum ex fine transfert actum in speciem illius finis, & non in speciem illius generis, in quo est actus: ideo actus matrimonii deordinatus ex ratione finis appositi, non constituitur in specie luxuriae, nisi finis ille ad luxuriam spectet. Et nisi spectet ad aliquam dictarum sex specierum, semper est ueniale, quantum est ex parte actus. Cum enim quis cognoscit coniugem ob solum uenerem delectationem, ad luxuriam speciem ex fine spectat. Cum cognoscit eam ut fratricidium, aut adulterium committat, ad homicidium, uel adulterium ex fine trahitur. Similiter cum quis cognoscit uxorem, ita ut si non esset sua, aut si esset alterius, uideretur ea, ad fornicationem in primo, & adulterium in secundo transit. Quando ergo in contemptum Dei utitur matrimonio, in odium Dei similiter transit. Quando autem coniunx in delectatione conugaliter peccat & in genere luxuriae, sicut ponens ultimum suum finem in gloria humana, peccat mortaliter peccato inanis gloriae.

Ad tertium dicendum, quod mulier uouens continentiam, quoddam spirituale matrimonium facit cum Deo, & sacrilegium quod committitur in uiolatione talis mulieris, est quoddam adulterium spirituale. Et similiter alii modi sacrilegij reducuntur ad alias species luxuriae.

Ad quartum dicendum, quod peccatum coniugii cum sua uxore non est secundum debitam materiam, sed secundum alias circumstantias, quae non constituit speciem moralis actus, ut dicitur.

Ad quintum dicendum, quod sicut glo. dicit ibidem, immunditia potest elongari, quando supergredi eam oportet, ueruntamen nec tunc impediri, sed suscipere se semen aiebatur non impedita. Possit tamen dici, quod intentio authoris hic est, quod peccatum coniugii non constituit speciem luxuriae ex materia. Reduci tamen potest ad sex dictas, & quod peccatum secundum modum in naturalem reducitur ad peccatum contra naturam, iuxta ultima uerba articuli duodecimi istius quaestionis.

Ad secundum dicitur, quod actus matrimonii causans abortum transit in homicidium. Causans uero prolem infectam, aut monstruosam, si peccatum est, in iniustitiam transit, seu impietatem, qua sanguine iunctis debitum exhibemus. Dixi autem si peccatum est, quia in leprosis non est peccatum, & similiter in mensuris in naturalibus. In mensuris autem naturalibus, licet scienter petere peccatum sit propter indispotionē naturae pro tunc ad huiusmodi actum, mortale tamen peccatum non esse satis constat ex rōne Petri de Palude in 2. dist. 4. Sententiarum, quia sci licet accedere ad uxorem genitricem prolem infectam, non est ex suo genere malum moris, alioquin nunquā esset licitum. Quod patet esse falsum in leprosis. Nulla autem ex mensuris naturalibus circumstantia, aut conditio adiungitur aggrauans in infinitum, ergo &c. Similiter actus matrimonii causans transfertur in propria persona, in odii proprii speciem transit, quando peccatum est. Quod ideo dico, quia si sanis, aut sana coniunx non curat periculum infectionis propriae ex contagione propter amorem coniugis, non solum a peccato excusatur, sed si ex charitate facit, meretur. Videmus quotidie nostris temporibus coniuges non se desistere quo ad torum & habitationem, propter tā grande malum & contagiosum, quale est malum uolgariter appellatum Gallicum. Extra quoque de coniugio leproforum, Alexander tertius dicit, quod nulla ex hoc casu exceptio inuenitur a generali praecepto debiti contagialis redendi.

Ad quartum dicitur, quod quia peccatum ex fine transfert actum in speciem illius finis, & non in speciem illius generis, in quo est actus: ideo actus matrimonii deordinatus ex ratione finis appositi, non constituitur in specie luxuriae, nisi finis ille ad luxuriam spectet. Et nisi spectet ad aliquam dictarum sex specierum, semper est ueniale, quantum est ex parte actus. Cum enim quis cognoscit coniugem ob solum uenerem delectationem, ad luxuriam speciem ex fine spectat. Cum cognoscit eam ut fratricidium, aut adulterium committat, ad homicidium, uel adulterium ex fine trahitur. Similiter cum quis cognoscit uxorem, ita ut si non esset sua, aut si esset alterius, uideretur ea, ad fornicationem in primo, & adulterium in secundo transit. Quando ergo in contemptum Dei utitur matrimonio, in odium Dei similiter transit. Quando autem coniunx in delectatione conugaliter peccat & in genere luxuriae, sicut ponens ultimum suum finem in gloria humana, peccat mortaliter peccato inanis gloriae.

Ad tertium dicendum, quod mulier uouens continentiam, quoddam spirituale matrimonium facit cum Deo, & sacrilegium quod committitur in uiolatione talis mulieris, est quoddam adulterium spirituale. Et similiter alii modi sacrilegij reducuntur ad alias species luxuriae.

Ad quartum dicendum, quod peccatum coniugii cum sua uxore non est secundum debitam materiam, sed secundum alias circumstantias, quae non constituit speciem moralis actus, ut dicitur.

Ad quintum dicendum, quod sicut glo. dicit ibidem, immunditia potest elongari, quando supergredi eam oportet, ueruntamen nec tunc impediri, sed suscipere se semen aiebatur non impedita. Possit tamen dici, quod intentio authoris hic est, quod peccatum coniugii non constituit speciem luxuriae ex materia. Reduci tamen potest ad sex dictas, & quod peccatum secundum modum in naturalem reducitur ad peccatum contra naturam, iuxta ultima uerba articuli duodecimi istius quaestionis.

Ad secundum dicitur, quod actus matrimonii causans abortum transit in homicidium. Causans uero prolem infectam, aut monstruosam, si peccatum est, in iniustitiam transit, seu impietatem, qua sanguine iunctis debitum exhibemus. Dixi autem si peccatum est, quia in leprosis non est peccatum, & similiter in mensuris in naturalibus. In mensuris autem naturalibus, licet scienter petere peccatum sit propter indispotionē naturae pro tunc ad huiusmodi actum, mortale tamen peccatum non esse satis constat ex rōne Petri de Palude in 2. dist. 4. Sententiarum, quia sci licet accedere ad uxorem genitricem prolem infectam, non est ex suo genere malum moris, alioquin nunquā esset licitum. Quod patet esse falsum in leprosis. Nulla autem ex mensuris naturalibus circumstantia, aut conditio adiungitur aggrauans in infinitum, ergo &c. Similiter actus matrimonii causans transfertur in propria persona, in odii proprii speciem transit, quando peccatum est. Quod ideo dico, quia si sanis, aut sana coniunx non curat periculum infectionis propriae ex contagione propter amorem coniugis, non solum a peccato excusatur, sed si ex charitate facit, meretur. Videmus quotidie nostris temporibus coniuges non se desistere quo ad torum & habitationem, propter tā grande malum & contagiosum, quale est malum uolgariter appellatum Gallicum. Extra quoque de coniugio leproforum, Alexander tertius dicit, quod nulla ex hoc casu exceptio inuenitur a generali praecepto debiti contagialis redendi.

Ad quartum dicitur, quod quia peccatum ex fine transfert actum in speciem illius finis, & non in speciem illius generis, in quo est actus: ideo actus matrimonii deordinatus ex ratione finis appositi, non constituitur in specie luxuriae, nisi finis ille ad luxuriam spectet. Et nisi spectet ad aliquam dictarum sex specierum, semper est ueniale, quantum est ex parte actus. Cum enim quis cognoscit coniugem ob solum uenerem delectationem, ad luxuriam speciem ex fine spectat. Cum cognoscit eam ut fratricidium, aut adulterium committat, ad homicidium, uel adulterium ex fine trahitur. Similiter cum quis cognoscit uxorem, ita ut si non esset sua, aut si esset alterius, uideretur ea, ad fornicationem in primo, & adulterium in secundo transit. Quando ergo in contemptum Dei utitur matrimonio, in odium Dei similiter transit. Quando autem coniunx in delectatione conugaliter peccat & in genere luxuriae, sicut ponens ultimum suum finem in gloria humana, peccat mortaliter peccato inanis gloriae.

Ad tertium dicendum, quod mulier uouens continentiam, quoddam spirituale matrimonium facit cum Deo, & sacrilegium quod committitur in uiolatione talis mulieris, est quoddam adulterium spirituale. Et similiter alii modi sacrilegij reducuntur ad alias species luxuriae.

Ad quartum dicendum, quod peccatum coniugii cum sua uxore non est secundum debitam materiam, sed secundum alias circumstantias, quae non constituit speciem moralis actus, ut dicitur.

Ad quintum dicendum, quod sicut glo. dicit ibidem, immunditia potest elongari, quando supergredi eam oportet, ueruntamen nec tunc impediri, sed suscipere se semen aiebatur non impedita. Possit tamen dici, quod intentio authoris hic est, quod peccatum coniugii non constituit speciem luxuriae ex materia. Reduci tamen potest ad sex dictas, & quod peccatum secundum modum in naturalem reducitur ad peccatum contra naturam, iuxta ultima uerba articuli duodecimi istius quaestionis.

riae. Sed quoniam peccatum hoc luxuriae sed ex parte affectus interioris se tenet obstat doctrinae praesentis, quae de peccato rioris, & circumstantiarum ipsius actus tractat. Et per hoc patet solutio omnium quaerentium.

nitur pro luxuria contra naturam impudicitia autem est quae sit liberis a uiro: unde ut ad superius pertinere. Vel etiam potest dici quod impudicitia pertinet ad quendam actus circumstantes actum uenerem, sicut sunt oscula, tactus, & alia huiusmodi.

Ad sextum dicendum, quod luxuria sumitur ibidem pro quacunque superfluitate, ut glo. ibidem dicitur.

ARTICULVS II.

Utrum fornicatio simplex sit peccatum mortale.

Ad secundum sic proceditur. Vt quod fornicatio simplex non sit peccatum mortale. Etiam quae simul connumerantur, uideantur esse unius rationis: sed fornicatio connumeratur quibusdam, quae non sunt peccata mortalia dicitur.

Ad primum sic proceditur. Vt quod fornicatio simplex non sit peccatum mortale. Etiam quae simul connumerantur, uideantur esse unius rationis: sed fornicatio connumeratur quibusdam, quae non sunt peccata mortalia dicitur.

Ad quartum dicitur, quod oscula, delectationem aut non sunt peccata, aut sunt uenialia, ut si circumstantiae reducant ad aliquam dictarum sex specierum mollietatis, ut in proposito de his articulis proposito communis sit omnibus peccata luxuriae in coniugatis: & sic optime fit actus, ut patet ex dictis. Sed quando impudicitia est, & quando non, inferius patet. Nam ut inter circumstantias actus, comparationem ad huiusmodi, ut in responso ad quendam quod dicitur adulterium significat eius delectationem genere luxuriae, alteram in genere mollietatis. Nam luxuria contracta per inuenerem adulterium: & similiter iniustitia contracta per inuenerem coniugis alterius, delectationem ad inuenerem proprie conuertit una species, nec oportet quod formale, & quid materiale. Postquam tamen in potestate, & quod sub duobus generibus uerforum, ut in littera dicitur, & quod conuertitur ad alterum inuenerem se habet materialiter: quia formale ex parte unius, & materiale ex parte eius quod est ad finem. Conuertitur tamen communiter est delectatio uenerem. Deinde ponitur species luxuriae, ut oportet ad inuenerem, & ad luxuriam trahens inuenerem, ut inuenerem, non omnino per accidens se habet ad inuenerem luxuriae procedit inuenerem, ut inuenerem nereo amore alicui persone, ut non conuertitur quod de adulterio dicitur est, inuenerem luxuriam idem est in eis iudicium de inuenerem, ut dicitur luxuriae.

Ad quartum dicitur, quod quia peccatum ex fine transfert actum in speciem illius finis, & non in speciem illius generis, in quo est actus: ideo actus matrimonii deordinatus ex ratione finis appositi, non constituitur in specie luxuriae, nisi finis ille ad luxuriam spectet. Et nisi spectet ad aliquam dictarum sex specierum, semper est ueniale, quantum est ex parte actus. Cum enim quis cognoscit coniugem ob solum uenerem delectationem, ad luxuriam speciem ex fine spectat. Cum cognoscit eam ut fratricidium, aut adulterium committat, ad homicidium, uel adulterium ex fine trahitur. Similiter cum quis cognoscit uxorem, ita ut si non esset sua, aut si esset alterius, uideretur ea, ad fornicationem in primo, & adulterium in secundo transit. Quando ergo in contemptum Dei utitur matrimonio, in odium Dei similiter transit. Quando autem coniunx in delectatione conugaliter peccat & in genere luxuriae, sicut ponens ultimum suum finem in gloria humana, peccat mortaliter peccato inanis gloriae.

Ad tertium dicendum, quod mulier uouens continentiam, quoddam spirituale matrimonium facit cum Deo, & sacrilegium quod committitur in uiolatione talis mulieris, est quoddam adulterium spirituale. Et similiter alii modi sacrilegij reducuntur ad alias species luxuriae.

Ad quartum dicendum, quod peccatum coniugii cum sua uxore non est secundum debitam materiam, sed secundum alias circumstantias, quae non constituit speciem moralis actus, ut dicitur.

Ad quintum dicendum, quod sicut glo. dicit ibidem, immunditia potest elongari, quando supergredi eam oportet, ueruntamen nec tunc impediri, sed suscipere se semen aiebatur non impedita. Possit tamen dici, quod intentio authoris hic est, quod peccatum coniugii non constituit speciem luxuriae ex materia. Reduci tamen potest ad sex dictas, & quod peccatum secundum modum in naturalem reducitur ad peccatum contra naturam, iuxta ultima uerba articuli duodecimi istius quaestionis.

Ad secundum dicitur, quod actus matrimonii causans abortum transit in homicidium. Causans uero prolem infectam, aut monstruosam, si peccatum est, in iniustitiam transit, seu impietatem, qua sanguine iunctis debitum exhibemus. Dixi autem si peccatum est, quia in leprosis non est peccatum, & similiter in mensuris in naturalibus. In mensuris autem naturalibus, licet scienter petere peccatum sit propter indispotionē naturae pro tunc ad huiusmodi actum, mortale tamen peccatum non esse satis constat ex rōne Petri de Palude in 2. dist. 4. Sententiarum, quia sci licet accedere ad uxorem genitricem prolem infectam, non est ex suo genere malum moris, alioquin nunquā esset licitum. Quod patet esse falsum in leprosis. Nulla autem ex mensuris naturalibus circumstantia, aut conditio adiungitur aggrauans in infinitum, ergo &c. Similiter actus matrimonii causans transfertur in propria persona, in odii proprii speciem transit, quando peccatum est. Quod ideo dico, quia si sanis, aut sana coniunx non curat periculum infectionis propriae ex contagione propter amorem coniugis, non solum a peccato excusatur, sed si ex charitate facit, meretur. Videmus quotidie nostris temporibus coniuges non se desistere quo ad torum & habitationem, propter tā grande malum & contagiosum, quale est malum uolgariter appellatum Gallicum. Extra quoque de coniugio leproforum, Alexander tertius dicit, quod nulla ex hoc casu exceptio inuenitur a generali praecepto debiti contagialis redendi.

Ad quartum dicitur, quod quia peccatum ex fine transfert actum in speciem illius finis, & non in speciem illius generis, in quo est actus: ideo actus matrimonii deordinatus ex ratione finis appositi, non constituitur in specie luxuriae, nisi finis ille ad luxuriam spectet. Et nisi spectet ad aliquam dictarum sex specierum, semper est ueniale, quantum est ex parte actus. Cum enim quis cognoscit coniugem ob solum uenerem delectationem, ad luxuriam speciem ex fine spectat. Cum cognoscit eam ut fratricidium, aut adulterium committat, ad homicidium, uel adulterium ex fine trahitur. Similiter cum quis cognoscit uxorem, ita ut si non esset sua, aut si esset alterius, uideretur ea, ad fornicationem in primo, & adulterium in secundo transit. Quando ergo in contemptum Dei utitur matrimonio, in odium Dei similiter transit. Quando autem coniunx in delectatione conugaliter peccat & in genere luxuriae, sicut ponens ultimum suum finem in gloria humana, peccat mortaliter peccato inanis gloriae.

Ad tertium dicendum, quod mulier uouens continentiam, quoddam spirituale matrimonium facit cum Deo, & sacrilegium quod committitur in uiolatione talis mulieris, est quoddam adulterium spirituale. Et similiter alii modi sacrilegij reducuntur ad alias species luxuriae.

Ad quartum dicendum, quod peccatum coniugii cum sua uxore non est secundum debitam materiam, sed secundum alias circumstantias, quae non constituit speciem moralis actus, ut dicitur.

In cor. arti & 13. q. 28. Gloss. inter linearis, ibidem.

Sicut Quasi finis certissimum Aristoteli finem.

In articulo secundo euidenter ostenditur, quod fornicatio simplex non sit peccatum mortale, dubium ex Marco.

supra occurrit; contra rationem in litera allatam procedentem, multipliciter arguendo & solvendo. Licet, inquit, conclusio sit vera, non tamen sufficienter videatur probata. Primo, quia non probatur efficaciter nisi de fornicatione meretricia, ad quam non unus tantum, nec duo, nec tres, sed indifferenter qui volunt, accedunt.

Secundo, quia non probatur, quod natus concubitus masculi sit peccatum mortale; sed tantum hoc probatur de uago concubitu foemine: quia ubi non est incertum de prole, sicut cum mulier vagatur cum pluribus, ut patet de concubinis regum. Solus ergo vagus concubitus foemine est, qui directe opponitur educationi proles. Tertio, quia adhuc non probatur, quod omnis simplex fornicatio sit peccatum mortale, sed sola illa, unde proles afficitur, aut dubitatur verisimiliter generanda. Unde statim sequitur, quod non probatur, contra meretricium, ubi non solum est generari, esse peccatum mortale, quia in tali non militat ratio. Quarto, quia non probatur de concubitu, quod sit peccatum mortale, cum talis non sit concubitus vagus, sed determinati ad determinatum, & inter dum ad longum tempus, & cum interpositione filamenti de fide seruanda, de prole educanda erudienda &c. In tali enim non videtur militare praedicta ratio. Sed resp. ondet, inquit, ad hoc beatus Thomas, quod id quod cadit sub legibus determinatione, indicatur secundum id quod committitur accidit, non secundum id quod in aliquo casu potest accidere. Haec autem solutio est probabilis, si ipse iam probasset fornicationem esse lege prohibitam, quod nondum probatur, sed iuxta naturalem rationem convincere esse peccatum mortale. Et cum ratio ostendat manifeste deficere, iam recurrit ad legem, de qua non fecit adhuc fidem. Quinto, quia si sic, sequeretur quod simplex fornicatio non esset de se mala, sed tantum ratione iniustitiae, quae ex ea sequi potest in hoc, quod pater non reddat proli debitam naturam educationem & instructionem. Et ex hoc sequitur primo, quod aliqua simplex fornicatio non est peccatum mortale. Patet consequentia de illa fornicatione, ad quam nulla sequitur iniustitia, puta illa ex qua non generatur proles, & illa ex qua generata proles religiose educatur. Et probatur consequentia per similitudinem de iactu lapidis, vel sagittae in loco, in quo facile quis potest laedi. Constat enim quod si quis diligenter prouiso, quod nemo laedatur, ita iactat, non peccat. Licet ergo ex fornicatione nata sit sequi iniustitia proli, si tamen de facto ita prouideatur, quod non sequatur, non erit peccatum. Sequitur secundo, quod fornicatio meretricia est licita, & bona. Et probatur consequentia. Omnis actus conformis legi, rationi recte conformi, cuius actus toti culpae ex eo committitur euenire potest, per aliam legem sufficienter praesumptum est, esse actus licitus & bonus: sed lex de meretricibus in caritate habendis est recte rationi conformis: ut patet ex Aug. Tolle meretricem ex Ecclesia, & eam repleas concubinis, & adulteris. Et per aliam legem sufficienter praesumptum est, aut prouideri facillime potest, iniustitiae proli generandae illis aut malis quae oriuntur ex ablatione legis meretricum, nulla potest esse licita, & inculpabilis. Sexto, aut ex ipso aliquid est peccatum mortale, quod ex eo nata est sequi alterius iniustitia: aut quia de facto sequitur. Si secundum, tota ratio nulla est: quoniam ex ea non inferitur, quod omnis fornicatio est mortalis, sed ea tantum quam de facto sequitur iniustitia proli. Nec potest dici primum, quia sic omnes negotiationes civiles, actiones fore extortis, & omnes poene hominum communicationes essent peccata mortalia, quia ex his natae sunt sequi culpae mortales, fraudes, mendacia, perura &c. Sequeretur etiam quod iurare esset peccatum mortale, quia est periculum casus in frequenti iuratione. Ex his

patet, quod ratio Thomae non est sufficiens ad probationem, quod simplex fornicatio est peccatum mortale.

¶ Rursus ibidem Marimus, Non ideo, inquit, omnis fornicatio simplex est peccatum mortale, quia directe committitur contra vitam hominis nascituri, num primo, quia multi sunt qui intendunt generare: tum secundo, quia multi sunt qui intendunt religiose educare prolem ex tali concubitu: tum tertio, quia de mille non inuenitur qui directe, & per se intendat nocuumentum proli: cum quarto, quia lege recta, & conuenienti potest prouideri ne hoc nocuumentum, ut in pluribus sequatur.

legitur, quod Iudas accessit ad Thamar quam aestimauit meretricem. ergo fornicatio simplex non est peccatum mortale.

¶ 4 Prax. Omne peccatum mortale contrariatur charitati: sed fornicatio simplex non contrariatur charitati neque quantum ad dilectionem Dei, quia non est directe peccatum contra Deum: nec et quantum ad dilectionem proximi, quia per hoc homo nulli homini facit iniuriam. ergo fornicatio simplex non est peccatum mortale.

¶ 5 Prax. Omne peccatum mortale ducit in perditionem aeternam. Hoc autem non facit fornicatio simplex, quia super illud 1. ad Timotheum. 4. Pietas ad omnia utilis est, dicitur * glof. Ambr. Omnis summa disciplinae Christianae in misericordia & pietate est, quam aliquis sequens, si lubricum carnis patitur, sine dubio vapulabit, sed non peribit. ergo fornicatio simplex non est peccatum mortale.

negando quod fornicatio relictis legibus regulata priuaret prolem, cura patris, aut equiualeat, & aliis ad eruditionem requisitis, maxime cum huiusmodi proles rara sint respectu natorum ex matrimonio. Tertium est, quod fornicatio, seu uagus concubitus tolleret certitudinem proli. Ad hoc respondet, tum quia potest institui lex, per quam erit certitudo sufficiens ad educationem proli: tum quia si mulier illa patris se communicet, erit facilis certitudo: si malis, erit rara proles.

¶ Ad euidenciam horum non oportet noua fundamenta iacere, sed super litera fundamenta hic quidem summarie perfricta. In tertio uero contra Gen. capitulis 12. & 13. extensa tamquam molem sapientiae naturalis construere. Differentia igitur inter per se, & per accidens, monstrat fornicationem esse peccatum mortale, & solui omnes difficultates motas. Sume ergo tres propositiones. Prima est, Seminatio humana secundum se ordinatur naturaliter ad generationem, educationem, instructionemque proli. Haec facile patet ex natura feminis, & proli necessitate secundum corpus, & secundum animam. Secunda est, quod omnis seminatio humana ad hoc, quod sit secundum rectam rationem, oportet quod habeat secundum se dictum ordinem, scilicet ad generationem, educationem, & instructionem proli. Ita etiam patet ex eo, quod actus naturales cum uoluntarie exercentur, oportet quod ordinentur ad finem suum naturalem, alioquin abutimur naturalibus. Explicatur autem ly secundum se, propter concubitum cum uxore uetula, qui sine culpa est, licet ab hoc ordine deficiat: quia deficit per accidens, & non per se, ab ordine. Seminatio namque fit in loco naturali, unde nata est sequi generatio, &c. sed per accidens, scilicet ex conditione istius personae est, quod non per se sit sequi generatio. Bonitas enim specifica moralis in actibus naturalibus attenditur secundum id quod est per se, & non secundum ea quae sunt per accidens. Tertia est, Omnis seminatio naturalis carens ordine dicto, est deformis deformatate priuationis debiti ordinis ad finem naturalem finem. Ista euidenter patet: & ex hoc patet, quod omnis huiusmodi seminatio non solum est mortaliter mala, sed est sic mala, quod est mala moraliter ex propria ratione: quoniam cum hic sint tres ordine quodam se habentes fines naturales seminationis humanae, scilicet generatio, educatio, & instructio, & cuiuslibet horum bonorum priuatio sit secundum se mortale peccatum (nam instructio tantum bonum est proli, & adeo debitum, ut priuare prolem illa proculdubio notabiliter damnificet illam, & sic de aliis) consequens est, ut in seminatione humana priuatio ordinis ad quodecumque horum trium constiatur ex propria ratione mortale.

Secunda Secunda S. Tho. Z Z 5 tale

Ambr. supra illum locum Pauli 1. 5.

Secunda Secunda S. Tho. Z Z 5 tale

plen per aliam legem. Dicitur primo, q sequela nihil ualet: q non iniusticia consequens fornicationem, sed priuatio iustitias ad illius rationem, reddat fornicationem illicitam, vt patet ex dictis. Et propterea nulla humana lex potest a simplici fornicatione tol- lere culpam. Dicitur secundo, quod nulla lex recta concedit

coitum meretricium, sed permitteudu sta- tus, & hoc est, quod aug. dicit. Ex hoc autem quod fornicatio simplex flammur p- mittenda ad vitandu maiora mala, non se- quitur, quod talis con- cubitus sit conformis recte legi, sed quod sit impunitus ab ali- qua recta lege, cum quo fiat, quod ab ali- qua alia superiore le- ge superetur.

Ad sextum dicitur, quod neutro modo in proposito dicitur fornicatio peccatum mortale, sed tertio modo, scilicet, ex eo quod in se continet deordinationem a na- turali, & debito fine, quod est continere in se iniuriam humane uitae, ut patet etiam si nihil aliud sequatur. Et propterea omnia, quae subdit, uana sunt ad propositum, & ratio licet suffi- cients solidaque sub- sistit.

Ad nuntius obiecia a Martino contra hoc, quod fornicatio sim- plex ideo est mor- tale peccatum, quia est directe, & per se contra humanam ui- tam, respondendo, di- citur ad primum, q licet multi fornican- tes sint, qui non inten- dunt generare, ipse tñ

coebitus ad generationem per se ordinatur. Vnde personarum talium intentio est per accidens ad intentionem ipsius actus se- cundum se spectando: intendit enim natura seminationem propter generationem.

Ad secundum dicitur, q intentio educandi prolem religiose in fornicariis est per accidens. Oportet enim intentionem esse per se ex naturali ordine, & vinculo.

Ad tertium dicitur similiter, q non loquitur de intentione hominis, qui fornicatur, seu ex parte operantis, sed de intentione ex parte actus fornicationis, qui per se ordinatur ad generatione proli, & non ad debitam educationem, & instructionem in coitu fornicario. Et propterea patet esse contra vitam humanam, non propter uitere uiuentibus esse esse, sed ut uita educationem, & in- structionem sub se comprehendat.

Ad quartum dicitur, quod nulla creata lege potest fieri, ut fornicata seminatio non habeat hanc deformitatem, & priuatione: quia uis pos sit forte lege priuata, puta, mulieris, aut uiri poten- tiam in aliqua ciuitate prouideri, quod nocumen- tum de educatione, & instructione. Sed quoniam nihil horum auferat fornicatione, quin ipsa sit habens talem deordinationem, ex qua est peccatum & culpa: ideo nihil horum obstat, quin sit peccatum mortale. Ita enim se habet huiusmodi prouisio ad con- cubitum naturalem deordinatum a suo fine, sicut se haberet simili- ter prouisio ad intentionem mentalem deordinatam alicuius de- firando, vel de non educando, aut instruendo filii. Nam sicut ex parte operantis cum quis intendit furari, aut non educare, aut no instruire filium, & re publica, aut alter parens prouidet ne exeat in actum furari, aut ut puer educetur & instruat, non propterea uoluitur peccatum illius, sed prouidet ne exterius nocumen- tum sequatur: ita ex parte ipsius operis ipse coitus solutorum tendit ad malum, carens naturali ac debito ordine ad debitum

liter est maribus in specie huma- na sollicitudo de certitudine p- lis, quia eis imminet educatio p- lis: haec aut certitudo tolleretur, si esset uagus coebitus. Haec autem determinatio certa feminae, ma- trimoniū vocat, & ideo dicitur esse de iure naturali. Sed quia coebit⁹ ordinatur ad bonum coe totius humani generis, bona aut coia cadit sub determinatione legis, vt sup. * habitū est, cōsequens est, q ista coitūctio maris ad femina, q matrimoniū dicitur, lege aliqua deter- minetur. Qualiter aut sit apud nos determinatū, in tertia parte huius operis dicitur, cū de mari- monii sacramēto tractabitur. Vñ cū fornicatio sit concubitus vag⁹, vt patet praeter matrimoniū exi- stens, est cōtra bonū proli edu- canda: & iō est peccatū mortale. Nec obstat si aliquis fornicādo ali- quā cognoscēs, sufficienter prouideat proli de educatione, quā d

quod cadit sub legis determinatio- ne, iudicatur fm id, qd commu- niter accidit, & non fm id, quod in aliquo casu potest accidere. AD PRIMUM ergo dicendū, q fornicatio illis cōnumeratur, nō q habeat eandē rōnē culpā cū aliis, sed quātū ad hoc q ex his, q ibi ponuntur, similiter poterat diffidium generari inter Iudaeos & Gētiles, & eorū unanimis cō-

sentus impediri: quia apud Gētiles fornicatio simplex nō reputabatur illicita pp corruptionē naturalis rōnis: Iudaei aut ex lege diuina i- structi, cā illicitā reputabant. Alia uerò quae ibi ponunt, Iudaei abho- minabantur pp cōsuetudinē le- galis cōuerfatiōis: vñ apostoli ea Gētilib⁹ iterdixerūt nō quasi fm se illicita, sed quasi Iudaeis abho- minabilia, vt est supra * dictū est.

AD II. dicēdum, q fornicatio dicitur esse peccatū, in quātum est cō- tra rōnē rectā. Rō autē hoīs rec- ta est fm, qd regulatur volunta- te diuina, quae est prima & sum- ma regula. Et ideo qd hō facit ex voluntate Dei, eius praeepto o- bediens, nō est cōtra rōnē rectā, quīs uideatur esse contra cōem ordinē rōnis: sicut etiā non est cō- naturam qd miraculose fit virtu- te diuina, quāuis sit contra cō- mune cursum naturae. Et ideo si- cut d Abraham non peccauit fi- lium innocentē uolendo occide- re pp hoc, q obediuit Deo, quīs hoc fm se consideratum, sit cō- muniter contra rectitudinem ra- tionis humanae: ita etiam Osee non peccauit fornicando ex pra- cepto diuino: nec talis concubi- tus proprie fornicatio debet di- ci, quīs fornicatio nomen refere- re ad cursum cōem. Vnde * Aug. dicit 3. cōf. Cū Deus aliqd

quia nulla politia est melior politia Christi, quam in Ecclesia fuerit, & in hac fornicatio est nocua proli, ergo. Dicitur quo- que, quod lex quae tolleretur huiusmodi nocuum ne seque- rantur prolem, attestaretur quod coitus ipse esset nocuus proli. Nam ideo non prouideret seminationi matrimoniali, & prouideret fornicariae, quia illa non est nocua proli, & ista sic: & ideo isti afferunt remedium. Dicitur quoque, quod or- do prouisionis proli ex lege esset accidentaliter, non naturaliter. Coitus autem debet iudicari rectus, uel non rectus moraliter ex ordine, uel deordinatione naturali non accidentali, ut saepe dictum est.

Dicitur quoque, quod politia ista, ut experientia magistra re- rum testatur, est de nunquam, aut ualde raro contingentibus in humano genere, in quo tam late diffusa est fornicatio. Actus autem morales non sunt ex raro contingentibus excusandi: & per haec eadem omnino patet, quod secundum dictum, scilicet, fornicatio priuat prolem cura parentis, fiat solidum, & q prouisio legis nihil excusat peccatum, &c. vt primo modo diximus. Tertium autem dictum scilicet, fornicatio tollit certitudinem proli, non excluditur per hoc, quod potest fieri lex prou- tens de certitudine sufficiente ad educationem proli, tum qd pater in humano genere sollicitus naturaliter est non de qualicū- que certitudine, sed de certitudine excludente alienum concubi- tum cum illa muliere. Coitus autem solutorum non ponit per se uinculum excludens alienum concubitus, nec oppositum potest facere lex qui implicet duo contradictoria, tum quia hoc etiam esset per accidens, & non ex natura concubitus. si- militer non excluditur per hoc, quod si mulier paucis se com- municat, facilius est certitudo, si multis, rara est proles: tum quia primum est falsum, quod facilius sit certitudo in paucis: immo coniugatae, cum altero tamen coeuntes, nesciunt an uiri, an adulteri sit filius, ut ipse testatur: tum quia mas est

bonum educationis, & instructionis. Et per hoc, quod prou- detur ne producat fructum nocuenti proli, educando aliter, & instruendo prolem, non tollitur quin coitus ille sit in se deor- dinatus ad peccatum, sed prouidet ne noceat proli. Et si bene inspiciatur huiusmodi prouisio siue fiat per legem alicubi, siue

per priuam perso- nam, attestatur quod fornicarius concu- bitus, est in se inor- dinatus. Nam si deordinatus non esse- set, non oporteret huiusmodi prouisio- nes adinuenire, ut proles sine nocumen- to euadat.

Ad demum datas responsones ad tria dicta auctoris in li- tera, dicitur quod illi dicto, Fornica- tio importat nocu- mentum nasciturae proli, non satisficit, dicendo, quod non est uerum in politica bene ordinata, tum quia quantumcum- que politica aliqua tolleretur nocuenta in prole, non posset tamen tollere quin coitus ipse solutorū in seipso esset priua- tus naturali ordine ad bonum debitum proli: & ita licet poli- tia tolleretur, quod fornicatio non infere- ret actu nocumen- tum proli, nunquam tamen tolleretur quin ipsa in se non conti- neat nocuum proli, quod auctor dicit: & sic fiat di- ctum auctoris soluti- dum. Et licet hoc sufficientissime suffi- ciat, ad plenitudi- nem tamen doctrinae dicitur quoque, quod

quia nulla politia est melior politia Christi, quam in Ecclesia fuerit, & in hac fornicatio est nocua proli, ergo. Dicitur quo- que, quod lex quae tolleretur huiusmodi nocuum ne seque- rantur prolem, attestaretur quod coitus ipse esset nocuus proli. Nam ideo non prouideret seminationi matrimoniali, & prouideret fornicariae, quia illa non est nocua proli, & ista sic: & ideo isti afferunt remedium. Dicitur quoque, quod or- do prouisionis proli ex lege esset accidentaliter, non naturaliter. Coitus autem debet iudicari rectus, uel non rectus moraliter ex ordine, uel deordinatione naturali non accidentali, ut saepe dictum est.

Dicitur quoque, quod politia ista, ut experientia magistra re- rum testatur, est de nunquam, aut ualde raro contingentibus in humano genere, in quo tam late diffusa est fornicatio. Actus autem morales non sunt ex raro contingentibus excusandi: & per haec eadem omnino patet, quod secundum dictum, scilicet, fornicatio priuat prolem cura parentis, fiat solidum, & q prouisio legis nihil excusat peccatum, &c. vt primo modo diximus. Tertium autem dictum scilicet, fornicatio tollit certitudinem proli, non excluditur per hoc, quod potest fieri lex prou- tens de certitudine sufficiente ad educationem proli, tum qd pater in humano genere sollicitus naturaliter est non de qualicū- que certitudine, sed de certitudine excludente alienum concubi- tum cum illa muliere. Coitus autem solutorum non ponit per se uinculum excludens alienum concubitus, nec oppositum potest facere lex qui implicet duo contradictoria, tum quia hoc etiam esset per accidens, & non ex natura concubitus. si- militer non excluditur per hoc, quod si mulier paucis se com- municat, facilius est certitudo, si multis, rara est proles: tum quia primum est falsum, quod facilius sit certitudo in paucis: immo coniugatae, cum altero tamen coeuntes, nesciunt an uiri, an adulteri sit filius, ut ipse testatur: tum quia mas est

quia nulla politia est melior politia Christi, quam in Ecclesia fuerit, & in hac fornicatio est nocua proli, ergo. Dicitur quo- que, quod lex quae tolleretur huiusmodi nocuum ne seque- rantur prolem, attestaretur quod coitus ipse esset nocuus proli. Nam ideo non prouideret seminationi matrimoniali, & prouideret fornicariae, quia illa non est nocua proli, & ista sic: & ideo isti afferunt remedium. Dicitur quoque, quod or- do prouisionis proli ex lege esset accidentaliter, non naturaliter. Coitus autem debet iudicari rectus, uel non rectus moraliter ex ordine, uel deordinatione naturali non accidentali, ut saepe dictum est.

Dicitur quoque, quod politia ista, ut experientia magistra re- rum testatur, est de nunquam, aut ualde raro contingentibus in humano genere, in quo tam late diffusa est fornicatio. Actus autem morales non sunt ex raro contingentibus excusandi: & per haec eadem omnino patet, quod secundum dictum, scilicet, fornicatio priuat prolem cura parentis, fiat solidum, & q prouisio legis nihil excusat peccatum, &c. vt primo modo diximus. Tertium autem dictum scilicet, fornicatio tollit certitudinem proli, non excluditur per hoc, quod potest fieri lex prou- tens de certitudine sufficiente ad educationem proli, tum qd pater in humano genere sollicitus naturaliter est non de qualicū- que certitudine, sed de certitudine excludente alienum concubi- tum cum illa muliere. Coitus autem solutorum non ponit per se uinculum excludens alienum concubitus, nec oppositum potest facere lex qui implicet duo contradictoria, tum quia hoc etiam esset per accidens, & non ex natura concubitus. si- militer non excluditur per hoc, quod si mulier paucis se com- municat, facilius est certitudo, si multis, rara est proles: tum quia primum est falsum, quod facilius sit certitudo in paucis: immo coniugatae, cum altero tamen coeuntes, nesciunt an uiri, an adulteri sit filius, ut ipse testatur: tum quia mas est

Secunda Secundae S. Tho. 224 natura-

1. 2. q. 107. artic. 4. ad 3.

D. A.

Lib. 3. cap. 8 non multa a prin. 10. 1.

caris secundum communem cursum: quoniam si cum ista admisione fiat quod simplex fornicatio est de se peccatum mortale, multo magis fiat sine ista admisione. Unde amplectenda erat illa responsio, etiam si historia aliter exponi possit, quam non est presentis negotij discutere, cum etiam diuersitas literarum certitudini obstat videtur.

ARTICVLVS III.

Utrum fornicatio sit grauissimum peccatum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, quod fornicatio sit grauissimum peccatum. Tanto enim videtur peccatum grauius, quanto ex maiore libidine procedit: sed maxima libido est in fornicatione. dicitur enim in glo. 1. ad Corinth. 7. quod ardor libidinis in luxuria est maximus. ergo videtur quod fornicatio sit grauissimum peccatum.

¶ 2 Præter. Tanto aliquis magis peccat, quanto in rem libi magis coniuuetur delinquit, sicut grauius peccat qui percutit patrem, quam qui percutit extraneum: sed sicut dicitur 1. Corinth. 6. Qui fornicatur, in corpus suum peccat, quod est homini coniunctissimum. ergo videtur, quod fornicatio sit grauissimum peccatum.

¶ 3 Præterea. Quanto aliquod bonum est maius, tanto peccatum quod contra illud committitur, videtur esse grauius: sed peccatum fornicationis videtur esse contra bonum totius humani generis, ut patet ex * prædictis: est

tamen non esse causa per actum fornicarium, ex hoc habetur intentum. s. q. hoc quod est agere contra bonum hominis nascitur, non est in se malum, nec dat actui fornicario grauitatem, sed contra. Nam cum quis sine actu fornicario, vel alio actu culpabili agit contra vitam hominis nascitur, tunc non infert culpabili

ter nocuementum: si autem mediante fornicario actu, tunc infert culpabiliter. ergo nocuementum culpabilitatem recipit ab actu, & non e contra. ergo furti per se, & ex intentione, est in nocuementum proximi: fornicatio non est per se, & ex intentione contra vitam hominis. ergo &c. Sexto, Furum nominat actuali damni proximi, cum quo non fiat vitilitas proximi: fornicatio non dicit actuali damnum proli, cum qua fiat vitilitas, scilicet nutritio & educatio proli debita conueniens. ergo &c. Septimo, Furum nihil penitus includit vitilitatis circa proximum: simplex fornicatio quotiens ponit nocuementa hominis nascitur in educatione, ponit bonum eius in esse. ergo &c. Octauo, Fornicatio simplex non est contra vitam hominis nascitur, nec aufer per se ex intentione ea quæ ad conseruandam, & meliorandam vitam spectant, nec intendit per se aliquid, ad quod huiusmodi ablatio necessario sequatur. ergo ratio authoris non uidetur.

SED CONTRA est, quod * Greg. dicit, quod peccata carnalia sunt minoris culpæ, quam peccata spiritalia.

RESPON. Dicendum, quod grauitas alicuius peccati potest attendi dupliciter. Vno modo, secundum se: alio modo, secundum accidens. Secundum se quid attenditur grauitas peccati ex ratione suæ speciei, quæ consideratur secundum bonum cui peccatum opponitur: fornicatio autem est contra bonum hominis nascitur: & ideo est grauius peccatum fm speciem suam peccatis quæ sunt contra bona exteriora, sicut est furtum, & alia huiusmodi. Minus est autem peccatis quæ sunt directe contra Deum, & peccato quod est contra vitam hominis iam nati, sicut est homicidium.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod libido quæ aggrauat peccatum, est quæ consistit in inclinatione volutatis. Libido autem quæ est in appetitu sensitiuo, dimminuit peccatum: quia quæto aliquis ex maiori peccat per se aliquid, ad quod huiusmodi ablatio necessario sequatur. ergo ratio authoris non uidetur.

¶ Ad primum horum negatur sequela. Grauitas namque maior peccati non attenditur penes expressionem in decalogo, ut patet ex eo, quod sodomia est grauius peccatum quam furtum, & tamen non est expressa in decalogo, furtum autem est expressum.

¶ Ad secundum negatur secunda pars antecedentis: quoniam qui fornicatur, sicut ceruum & determinatum semen emittit, ita certa & determinata proli iniuriatur. Et cum contra hoc arguitur, quia si iniuriatur proli, vel quia &c. respondetur quod nullo illorum modorum, sed quarto modo, scilicet, quia est actus ueneris priuato debito ordine ad bonum proli. Talis autem actus est actus fornicationis, & non est actus iniustitiæ distinctus ab actu fornicationis, ut patet.

¶ Ad tertium dicitur, quod maior non est uera, nisi adiungatur ly eodem modo, ita quod dicatur, Quicquid dat alicui grauitatem culpæ, illud eodem modo, seu sub eadem ratione inuenitur in quocunque alio quod dat grauitatem culpæ illi: sed tunc minor est falsæ. Esse enim contra uitam hominis nascitur, ut stat sub deordinata ratione, dat grauitatem culpæ, fornicationi, & cuiusque alteri in quo sic reperitur: sed non sic reperitur in calibatu, in quo etiam inuenitur per accidens, quoniam per se calibatus tendit ad cogitandum quæ Domini sunt.

¶ Ad quartum dicitur, quod fornicator ut sic, infert nocuementum proli in quantum in se est, & teneur non esse causa, quia refertur ad non exercendum actum deordinatum tali priuatione. Responsio autem quæ ibi recitatur, potest reduci ad bonum sensum nunc dictum, & impugnatio nihil ualet. Aduertendum namque est quod bonum, & mala tam nature, quam fortune, non faciunt differentiam actuum, & habituum moralium, nisi præintelligantur ingredi ordinem moralium. Ordo autem moralium ex habitudine ad rationem statuunt: ita quod huiusmodi bonum, uel malum, prout conforme rationi, relictat actum appetitus tam elicium, quam imperatum: ut difforme autem, reddat ipsum malum. Malum ergo humane uitæ potest esse obiectum, & conforme, & difforme rationi: & ideo secundum se nec bonum, nec malum reddit actum

liter nocuementum: si autem mediante fornicario actu, tunc infert culpabiliter. ergo nocuementum culpabilitatem recipit ab actu, & non e contra. ergo furti per se, & ex intentione, est in nocuementum proximi: fornicatio non est per se, & ex intentione contra vitam hominis. ergo &c. Sexto, Furum nominat actuali damni proximi, cum quo non fiat vitilitas proximi: fornicatio non dicit actuali damnum proli, cum qua fiat vitilitas, scilicet nutritio & educatio proli debita conueniens. ergo &c. Septimo, Furum nihil penitus includit vitilitatis circa proximum: simplex fornicatio quotiens ponit nocuementa hominis nascitur in educatione, ponit bonum eius in esse. ergo &c. Octauo, Fornicatio simplex non est contra vitam hominis nascitur, nec aufer per se ex intentione ea quæ ad conseruandam, & meliorandam vitam spectant, nec intendit per se aliquid, ad quod huiusmodi ablatio necessario sequatur. ergo ratio authoris non uidetur.

Lib. 33. Moral. cap. 11. parum ante medium.

Super Quæstionibus centosimaquinguesimequarta Articulus tertium.

In art. 3. eiusdem 14. q. dubium occurrit ex Martino ibidem in q. 4. circa conclusionem. Fornicatio est peccatum grauius furto, &c. & illius rationem. s. quia est contra bonum hominis nascitur. Arguit ergo contra. Primo, Furtum est expressius contra præceptum Dei datum Moyse, quam fornicatio simplex. ergo. Antecedens probatur, quia furtum expresse continetur in decalogo: fornicatio autem simplex non nisi per viam sequela, si continetur inter illa. Secundo, Qui furatur, facit iniuriam certo & determinato proximo, & reipublice, turbando pacificum statum eius: sed qui fornicatur, nulli determinato proximo facit iniuriam. ergo. Probatur minor, quia si sic, hoc maxime est, ut dicit Thom. quia facit iniuriam homini nascitur: sed hoc non, quia si facit illi iniuriam fornicando, uel hoc facit quia non generat, vel quia non nutrit, uel educat, uel quia illegitimat: sed non primum, ut patet: nec tertium, quia hoc non spectat ad vitam hominis: nec secundum, quia isti actus non sunt actus fornicationis, sed iniustitiæ a quolibet actu fornicationis distincti. Tertio, Quicquid dat alicui actui grauitatem culpæ, illud dat grauitatem culpæ cuiusque actui in quo reperitur: sed esse contra uitam hominis nascitur, non dat calibatu quancunque grauitatem culpæ, in quo tamen per se, & ex intentione reperitur. ergo non dat actui fornicario, in quo est reperitur, non tamen per se, nec ex intentione. Quarto, supposito quod fornicatio inferat nocuementum uitæ homini nascitur, arguitur. Fornicatio non teneur non esse causa huiusmodi nocuementi: fur teneur non esse causa nocuementi. ergo. Si dicatur, quod licet non teneatur non esse causa illius nocuementi, teneatur

lectabilia quædam s'm sensum tactus, sunt s'm suam naturã actus circumstantes coitum. De amplexu quidem & contactu, patet manifestè: de osculis autem eadem apud omnes est ratio, & animalia alia, & communis, vt puro, hominum veneris actibus vacantium inclinatio, seu vius testatur, & superius in artic. i. huius q. auctor hoc dixit: & ratione comprobat, quia natura directè hos actus ordinat ad concubitum, & ideo, posuit in eis delectationem. Hæc autem proposito, si iungatur illi vniuersali regulæ, s' Circumstantiæ actus, vt circumstantiæ sunt, habent idem motum, seu obiectum moraliter, qd habet actus quæ circumstant. Et hæc non eget probatione, quoniam nõ alter essent eiusdẽ speciei. Ex his duabus propositionibus sequitur manifestè, qd oscula, tactus, & amplexus, quatenus delectabilia quædam s'nt s'm tactu, ad vna & eandẽ delectationis speciẽ spectent, ad quam spectat delectatio cõsequens coitu, quæ circumstant, si adessent. Et hæc manifestè sequitur, qd oscula, & huiusmodi cum vxore ad concubitum matrimonialis delectationem, cum soluta ad fornicationis delectationem, cum consanguinea ad incestus delectationem spectent. Et propterea cum vxore non sunt peccata mortalia, cum alijs autem sunt mortalia peccata. Et quoniam huic rationi potest responderi dicendo, qd habet locu in osculis, &c. qd sunt circumstantiæ coitis, non autẽ quando non sunt circumstantiæ coitis, sed secundum se, vt de ipis nunc est questio, oportet hoc excludere. Et primò excluditur per hoc, qd in prima propositione assumptum est, qd amplexus, & huiusmodi quatenus sunt delectabilia s'm tactum, sunt s'm suam naturam circumstantiæ coitis. Ex hoc enim sequitur, qd siue circumstant actu coitum, siue nõ, hæc habent naturã, qd ad bonitatem vel malitiam moralem non spectant, nisi vt circumstantiæ, ex quo sunt secundum se actus circumstantes. Et si hæc non sunt bona, vel mala moraliter, nisi vt circumstantiæ, oportet qd eiusdem bonitatis, vel malitiæ sint & secundum se, & vt circumstant actum coitis, quod est intantum. Excluditur secundo per hoc, qd actus isti quatenus secundum tactum delectabiles sunt, directè & per se ordinari iuxta a naturã ad concubitum, vt in alijs animalibus natura testatur. Ac per hoc quando s'nt in quantum secundum tactum delectabiles, si ordinantur ad concubitum, vel illius delectationem ex intentione operantis consummatam perfectionẽ sui ordinis acquirunt. Si verò ex intentione operantis ab ordine ad concubitum, & illius delectationem retrahantur, ex quo tñ consentitur eis secundum illud ex quo quantum in se est, ordinantur directè ad concubitum, vel illius delectationem. s' s'm qd sunt delectabiles secundum tactum, licet non consentiantur in ipsum ordine ad concubitum, vel illius delectationem, redit ad naturam suæ speciẽ: quoniam non refertur hos actus, ut delectabiles ad finem, quantum in se est, finem, non auferit illius propriam speciem, quia propriam speciem habent ex hoc, qd secundum se ordinantur ad talem finem, & non ex hoc, quod ab operante ordinantur ad talem finem, sicut de seminatione humana iupenus dictum est, qd non ex fine operantis, sed ex fine operis secundum se specificatur. Quod autem hæc sit doctrina auctoris hoc in loco, manifestatur. Primò ex hoc, quod distinguit oscula, & hmoi in duo genera, s' secundum se, & libidinosã, quæ cõter mortalia. Constat autem quod actus isti quatenus delectabiles secundum tactum, sunt libidinosi, tum quia ipse coniugalis concubitus si fiat delectationis causã, libidinosus dicitur, vt etiam in calce 2. artic. huius q. habes: tum quia cõscientiæ remorsus ac stimulus vnumquemque his irretitum sollicitat, vt reum, & non irretitum arceat, vt peccatum venerem hæc ingerens: tum quia agere hæc ob delectationem venentur personæ coram alijs, ipsam talium actuum impudicitiam suo pudore attestantes. Cuius signũ est, quod coniuges inter quos præsumitur, qd delectationis causã hæc exercant, cauent sibi ab huiusmodi actibus coram alijs. Secundo, patet ex ipso processu literæ, qui nil omnino valeret sine hac propositione. Oscula &c. propter delectationem ordinantur ad delectationem concubitum. Nam in litera fit ista maior, Consensus in delectatione fornicationis &c. est peccatum mortale. & subiungitur una causalis, s'nt ideo cũ oscula, & amplexus huiusmodi propter

cularitas. postea autem subdit: Hoc enim scitote intelligentes, quod omnis fornicator, aut immundus, aut auarus, quod est idolorum seruitus, non habet hereditatem in Regno Christi & Dei. Vbi non replicat de turpitudine, sicut de stultiloquio, aut seueritate, ergo ista non sunt peccata mortalia.

¶ 2 Præterea. Fornicatio dicitur esse peccatum mortale ex hoc, quod per eam impeditur bonum prolis generandæ & educandæ: sed ad hoc nihil operantur oscula, & tactus, siue amplexus. ergo in his non contingit esse peccatum mortale.

A delectationem hmoi fiant, cõsequens est, qd sint peccata mortalia. In qua propositione causalis, nisi includit illa minor. i. Oscula &c. propter delectationem ordinantur ad delectationem concubitum, nullus sensus s'm planam literæ expositionem haberetur. Dicendo namque, Et ideo cum ista fiant propter delectationem hmoi, i. concubitum antedictu, aperte supponit ista ordinari ad delectationem concubitum, vt ad finem. & confirmatur ex eo, quod statim subiungitur. s. Et sic solum dicitur libidinosã. Cõstat enim hoc nõ esse verum nisi comprehendat hæc, vt sunt quatenus delectabilia s'm tactum, quoniam sic patra cõstat claudi sub libidinosi. Ad intelligendum aut plane literam scire, qd oscula &c. dupliciter iunguntur. Primò absolute, & sic nõ significant aliquid inordinatum, & propterea possunt licite fieri in signum benevolentia iuxta patriæ consuetudinem, vel in signum pacis, &c. & sic sumpta excluduntur in litera ab his, quæ sunt mortalia, seu peccata mortalia ex sua specie. Alio modo iunguntur, ut sunt delectabilia secundum tactum, & sic rursus nõ importat aliquid inordinatum, sicut nec concubitum humanus importat aliquid inordinatum: sed importat actus secundum naturã ordinatos ad concubitum. & propterea sequuntur in bonitate & malitia concubitum, & illius delectationem. Et propterea sicut concubitum, si sit ex libidine, est peccatum, & si ex libidine mortali, puta, cum non sua, est mortale: ita huiusmodi actus, si fiant ex libidine, sunt peccata. & si ex libidine mortali, puta, cum non sua, sunt mortalia. Et sicut concubitum ex hoc, quod fit principaliter propter delectationem, fit ex libidine: ita huiusmodi actus cum sunt propter delectationem principaliter, sunt ex libidine. Dixi autem principaliter, propter oscula coniugatorum, quæ secundum naturam ad concubitum, seu illius delectationem ordinantur: quoniam talia facta nullum habent peccatum, sicut nec concubitus delectabilis eorum: peccatum aliquod est. Oportet igitur actus illos, ut delectabiles secundum tactum, ex causa reddi inordinatos. lex sine: & cũ finis sit duplex, s' operantis, & operis, de fine operis est hic sermo, ita, s' ut cũ ista ut delectabilia, quantum in se est, ordinantur ad finem mortalem, sunt mortalia: cum ad venialem, venialia. & propterea auctor oscula, & huiusmodi inter peccata mortalia ex sua causa finali collocat. Et licet exemplum dederit de causa finali ex parte operantis in elemosyna propter hæresim, subiungit tamen in proposito de causa finali quodammodo ex parte operantis, & quodammodo, & ex parte operis. Nam delectatio concubitum, si referatur ad osculum &c. absolute, sic est finis ex parte operantis: sed si referatur ad actus illos, ut delectabiles secundum sensum tactus, sic est finis ex parte operis. & primum quidem insinuat auctor ex exemplo dato. Secundum autem ex processu subiuncto, in quo clauditur quod peccatio horum actuum claudit in se consentium, aut in actum concubitum, aut in illius delectationem: quia consensus in delectationem horum actuum, est consensus in id quod secundum se ordinatur in concubitum, vel illius delectationem. Et sic cũ ista ordinantur secundum se ad concubitum mortale, seu illius delectationem, sunt peccata mortalia, & sic vocantur fieri ex libidine: & sub his sublimas, qd actus isti, ut s'm tactum delectabiles, cum non sua ordinantur s'm se ad fornicationem, vel eius delectationem: cum consanguinea, ad incestum, & sic de alijs, conlequens est, quod ista sic facta sint peccata mortalia. Hic mihi uidetur planus literæ sensus concordans cum verbis auctoris alibi, in q. 15, de malo, ar. 20, ad ultimum. Vbi respondendo ad argumentum quod in hoc articulo ponitur primo loco, lex auctoritate Apostoli ad Ephes. 5, non replicans inter mortalia turpitudinem, dicitur qd oscula, amplexus, & tactus quia nõ sunt secundum suam speciem mortalia, sed solum s'm quod consequuntur ad cõsentium in actum, vel delectationem fornicationis, ideo &c. & explicando dicitur, qd hæc in quantum ordinantur in actum fornicationis, consequuntur consentium in fornicationem: in quantum uerò ordinantur in solam delectationem, consequuntur consentium in delectationem, qui est peccatum mortale: & ideo utroque modo sunt peccata mortalia. Ex quibus apparet, quod consensus in solam delectationem osculorum, tactum &c. cum soluta, includit

¶ 3 Præterea. Illa quæ secundum se sunt peccata mortalia, nõquã possunt bene fieri, sed oscula, & tactus, & huiusmodi possunt quodque fieri absque peccato. ergo non sunt secundum se peccata mortalia. SED CONTRA. Minus est aspectus libidinosus quàm tactus, amplexus, vel osculum: sed aspectus libidinosus est peccatum mortale, secundum illud Matth. 5. Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo. ergo multò magis osculum libidinosum, & alia huiusmodi sunt peccata mortalia. ¶ Prat. Cyprianus ad Pomponiũ

signum benevolentia iuxta patriæ consuetudinem, vel in signum pacis, &c. & sic sumpta excluduntur in litera ab his, quæ sunt mortalia, seu peccata mortalia ex sua specie. Alio modo iunguntur, ut sunt delectabilia secundum tactum, & sic rursus nõ importat aliquid inordinatum, sicut nec concubitum humanus importat aliquid inordinatum: sed importat actus secundum naturã ordinatos ad concubitum. & propterea sequuntur in bonitate & malitia concubitum, & illius delectationem. Et propterea sicut concubitum, si sit ex libidine, est peccatum, & si ex libidine mortali, puta, cum non sua, est mortale: ita huiusmodi actus, si fiant ex libidine, sunt peccata. & si ex libidine mortali, puta, cum non sua, sunt mortalia. Et sicut concubitum ex hoc, quod fit principaliter propter delectationem, fit ex libidine: ita huiusmodi actus cum sunt propter delectationem principaliter, sunt ex libidine. Dixi autem principaliter, propter oscula coniugatorum, quæ secundum naturam ad concubitum, seu illius delectationem ordinantur: quoniam talia facta nullum habent peccatum, sicut nec concubitus delectabilis eorum: peccatum aliquod est. Oportet igitur actus illos, ut delectabiles secundum tactum, ex causa reddi inordinatos. lex sine: & cũ finis sit duplex, s' operantis, & operis, de fine operis est hic sermo, ita, s' ut cũ ista ut delectabilia, quantum in se est, ordinantur ad finem mortalem, sunt mortalia: cum ad venialem, venialia. & propterea auctor oscula, & huiusmodi inter peccata mortalia ex sua causa finali collocat. Et licet exemplum dederit de causa finali ex parte operantis in elemosyna propter hæresim, subiungit tamen in proposito de causa finali quodammodo ex parte operantis, & quodammodo, & ex parte operis. Nam delectatio concubitum, si referatur ad osculum &c. absolute, sic est finis ex parte operantis: sed si referatur ad actus illos, ut delectabiles secundum sensum tactus, sic est finis ex parte operis. & primum quidem insinuat auctor ex exemplo dato. Secundum autem ex processu subiuncto, in quo clauditur quod peccatio horum actuum claudit in se consentium, aut in actum concubitum, aut in illius delectationem: quia consensus in delectationem horum actuum, est consensus in id quod secundum se ordinatur in concubitum, vel illius delectationem. Et sic cũ ista ordinantur secundum se ad concubitum mortale, seu illius delectationem, sunt peccata mortalia, & sic vocantur fieri ex libidine: & sub his sublimas, qd actus isti, ut s'm tactum delectabiles, cum non sua ordinantur s'm se ad fornicationem, vel eius delectationem: cum consanguinea, ad incestum, & sic de alijs, conlequens est, quod ista sic facta sint peccata mortalia. Hic mihi uidetur planus literæ sensus concordans cum verbis auctoris alibi, in q. 15, de malo, ar. 20, ad ultimum. Vbi respondendo ad argumentum quod in hoc articulo ponitur primo loco, lex auctoritate Apostoli ad Ephes. 5, non replicans inter mortalia turpitudinem, dicitur qd oscula, amplexus, & tactus quia nõ sunt secundum suam speciem mortalia, sed solum s'm quod consequuntur ad cõsentium in actum, vel delectationem fornicationis, ideo &c. & explicando dicitur, qd hæc in quantum ordinantur in actum fornicationis, consequuntur consentium in fornicationem: in quantum uerò ordinantur in solam delectationem, consequuntur consentium in delectationem, qui est peccatum mortale: & ideo utroque modo sunt peccata mortalia. Ex quibus apparet, quod consensus in solam delectationem osculorum, tactum &c. cum soluta, in-

D cludit

oculis autem & amplexibus inter eos ad benevolentia & familiaritatis signa, non loquor, quia licita proculdubio sunt, excusaturque sponsa credens sponsum benevolentie causa ea facere, que honestas morum admittit fieri pro benevolentia. Secus autem de tactibus impudicis, quos non oportet exprimere. Habes quoque

lectationem huiusmodi fiant, cōsequens est quod sint peccata mortalia, & sic solum dicuntur libidinosae. Vnde huiusmodi secundū quod libidinosae sunt, sunt peccata mortalia.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Apost. ideo non relinquit nomen peccati nisi secundum quod ordinantur ad precedentia.

AD SECUNDUM Dicendum, quod oscula & tactus, quamuis secundum se non impediunt bonum prolis humanæ, procedunt tamē ex libidine, quæ est radix huiusmodi impedimenti: & ex hoc habent rationem peccati mortalis.

AD TERTIUM Dicendum, quod ratio illa concludit, quod huiusmodi non sunt peccata secundū suam speciem.

ARTICVLVS V.

Utrum pollutio nocturna sit peccatum.

AD QUINTUM sic proceditur. Videtur, quod nocturna pollutio sit peccatum. Meritū enim, & demeritum habent fieri circa idem: sed dormiens potest mereri, sicut patet de Salomone, qui dormiens a Domino donum sapientie impetravit, ut dicitur 3. Reg. 3. & 2. Paralip. 1. ergo in dormiendo potest aliquis demereri, & ita uidetur quod nocturna pollutio sit peccatum.

¶ 2. Præ. Quicumque hnt usū rōnis pōt peccare, sed in dormiēdo aliquis hēt usū rōnis quia frequēter aliquis in somnis rōnatur, & prælegit unum alteri, consentiens, uel dissentiens, ergo in dormiēdo pōt aliquis peccare. Et ita pōt somnium nocturna pollutio non impeditur quin sit peccatū, cum ex genere actus sit peccatū.

¶ 3. Præ. Frustra increpatur, & instruitur qui non pōt uti, uel agere secundum rationem, uel cōtra

rationem: sed homo in somnis instruitur a Deo & increpatur, secundum illud Iob 33. Per somnium in uisione nocturna quando sopor solet occupare homines, tunc aperit aureos uirorum, & erudiens eos instruit disciplina. ergo in somnis potest aliquis agere secundum rationem, uel contra rationem: quod est bene agere uel peccare. Et sic uidetur quod nocturna pollutio sit peccatum.

parte, etiam sic secreto, abutatur ea, sed debet omnino se subtrahere & si aliud non possit, cum Sylanna clamare. Vnde scriptum est, quod uirgo in ciuitate oppressa, rea est mortis, quia non clamauit, cum posset se clamore tueri. Nihil aliud esset non subtrahere se ab illis actibus exterius impudicis, quam malle illos, quam recedere, seu clamare quod constat esse mortale peccatum & uoluntarium sicut proiectio mercis in mare. Secundus autē actus non tenetur mulier de necessitate evitare, quia sustinendo actus exteriores, nihil mali sustinet, & contentio actibus exterioribus nulli malo consentit sed consentit operi bono uel non malo, quod ille libidinosus ex mala intentione ordinat ad malū. Verbi gratia Reuertitur confobrius mulieris, & de more osculatus est eā. Licet illa fecit quod iste ex libidine osculabitur eam, non tenetur tū adueniente repellere coram alio ab osculo licito, nec consentit o tali osculo libidini illius, qui ex mala intentione illud facit, se sociat, sed bono mori, quod ille abutitur in corde suo. & unde accipit scandali occasionem non sibi data. Et ex hac rōne excusatur mulier quæ non omittit itinera, aut opera sua: in loco ubi se uidet ad concupiscentiā. Consentit do si quidem, quod uideatur, ex hoc quod transit per loca, in quibus sit nulli malo consentit, sed alii uidentur apponunt libidinem suam uisioni que licita de se est & communitis. Et per hæc patet responsio ad questionem, & obiecta.

RESPON. Dicendum, quod nocturna pollutio dupliciter potest considerari. Vno modo secundum se, & hoc modo non habet rationem peccati. Omne enim peccatum dependet ex iudicio rationis, quia etiam primus motus sensualitatis non habet quod sit peccatum, nisi in quantum iudicio rationis reprimi potest; & ideo sublato iudicio rationis tollitur ratio peccati. In dormiendo autem ratio non habet liberum iudicium. Nullus enim est dormiens, qui non intendat aliquibus similitudinibus phantasmatum uelut rebus ipsis, ut patet ex his que in primo dicta sunt. Et ideo id quod agit homo dormiens, qui non habet liberum iudicium rationis, non imputatur ei ad culpam, sicut nec illud, quod agit furiosus, aut amens. Alio modo potest considerari nocturna pollutio per comparationem ad suam causam, quæ potest esse triplex. Vna quidem corporalis. Cum

quam appellauit nocturnam, quia somnus cōmuniter sit nocte. ¶ Circa conclusionem principalem. s. Pollutio nocturna nūquā est peccati, sed quandoque est sequela peccati precedentis, dubium occurrit, quo ad primam eius partem, tum quia dormiens ideo, ut uel ex somno, aut somnio, aut situ tali dormienti sequatur pollutio, non solum peccat antequam dormiat: sed in ipsa subsequente pollutione, cui pollutio illa sit uoluntaria, & procurata mediane somno: tum quia pollutio nocturna affectata in uigilia, est peccatum, & non solum sequela peccati. Probatur, quia est uoluntaria in sua causa, ita quod potest & debet homo causam huius prohibere. Nisi enim uoluntaria sint peccata, perit doctrina de uoluntario indirecte, quod imputatur agenti.

¶ 1. hoc dicitur, quod cum dicitur in somno non posse hominem peccare, intelligitur per se, quia si homo in somno non est dominus

¶ Super questionis centesimæ quinquagesimæ quartæ articulum quintum.

¶ 1. 5. eiuſdem q. 154 aduerte titulum, quod nomine nocturnæ pollutionis intelligit author pollutionē i somno,

¶ 1. 7. q. 14. art. 2.

¶ 1. 12. c. 1. 5. intentione ordinat in medio, te mo 3.

¶ 1. 7. q. 14. art. 2.

¶ 1. 7. q. 14. art. 2.

¶ 1. 7. q. 14. art. 2.

¶ 1. 7. q. 14. art. 2.

¶ 1. 7. q. 14. art. 2.

¶ 1. 7. q. 14. art. 2.

¶ 1. 7. q. 14. art. 2.

rente dotem pro matrimonio. Talis enim ex stupro sic habilior ad matrimonium. Nec patri fit iniuria, quia scienti & volenti no fit iniuria. In muliere quoque virgine atatis grandaeva, puta, quinquaginta annorum, quae amplius non est habilis generatio- ni, nec est sub custodia alicuius, locum non videtur habere ratio stupri.

¶ Secundum dubiu est, An masculus per- dendo suam virgini- tatem, puta, prima fe- minatione sua con- cubens cum merce- trice, committit pec- catum alterius spe- cies a simplici forni- catione, puta, in spe- cie stupri. Et est ra- tio dubij, quia si no, sequeretur, quod non omnes luxurie species se tenerent ex parte utriusque sexus: quoniam stu- pri species ex parte feminae tantum inue- niuntur, & sequeretur, quod masculus esset capax aureolae proprie virginum, & non utriusque oppositi virginitati sub stupri specie lo- care. Si sic, oportet saluare in tali pec- cato differentiam co- stitudinam stupri, quod non apparet.

¶ Tertium dubium est, An mulier virgo que seipsum pollue- do venerem experit delectationem, peccet peccato stu- pri. Et est ratio du- bii, quia virginitas non perditur irre- parabiliter & illicit- ite: nisi per stuprum, sicut in femina: cum stuprum directe virginitati in mulie- re opponatur. Per omnem autem vo- luntariam pollutio- nem extra matrimonium advenientem virgini, perditur irrepa- rabiliter & illicita virginitas mulieris, ergo est stuprum. In oppositum autem est, quia per talem pollutionem non perditur virginitatis signaculum, cuius privatione minus habilis redditur mulier ad coniugium: sine hac autem privatione non committitur stuprum.

¶ Quartum dubium huic tertio annexum est, An illicitus concu- bitus cum muliere integra, polluta tamen per molliciem, seu so- domitiam, sit stuprum. Et est ratio dubij, quia quod non sit stuprum, apparet ex eo quod ibi non est virginitas deploratio, quia non est virgo, ut ex supradictis de virginitate patet. Et confirmatur, quia cum dicitur, stuprum est illicita virginitas deploratio, aut ly virgo est nomen virtutis, aut naturalis status. Si est nomen virtutis, ha- beatur internum: quia illa non est virgo formaliter, nec materia- liter. Si naturalis status, sequitur quod stuprum, quod directe ei opponitur, non est vitium: quoniam vitium opponitur virtu- ti non naturali statui, nisi ut est materia virtutis. Sed hoc dici non potest secundum auctoris doctrinam, dicentis integritatem carnis non nisi per accidens se habere ad virginitatem. Constat namque, quod luxuria non contraponitur virtuti secundum ea quae per accidens se habent ad virtutem: aliter essent infinita vitia contra unam virtutem, eo quod infinita uni accidunt. In oppo- situm autem est, quia in tali coitu invenitur utrumque ad stupri differentiam spectans, scilicet & violatio signaculi virginalis, & iniuria patris custoditae.

¶ Quintum dubium est ex Martino in quaest. de stupro, volente quod stuprum non fornicatio rationem luxuriae speciei ex adiuncta pa- tris custodia: quia postea sola illicita oblatio virginitatis per coitum, ponitur stuprum & ea remota, quocumque alio po- sito, non ponitur stuprum, ergo ad stupri rationem fit esse illicita

beat poni una species luxuria. Stuprum enim importat illicita virginitatem deplorationem, ut ha- betur in decretis * 36. quaestio. 1. sed hoc potest esse soluti cum so- luta, quod pertinet ad fornicationem. Ergo stuprum non de- bet poni species luxuria a forni- catione distincta.

¶ 2. Praet. Amb. dicitur in lib. de Pa- triarchis. Nemo sibi blandiatur de legibus hominum; omne stu- prum adulterium est. Sed specie- rum ex opposito diversarum vna non continentur sub alia. Cum ergo adulterium ponatur species luxuria, videtur quod stuprum species luxuria poni non debet.

¶ 3. Praet. In ferre alicui iniuria vi- magis ad iniustitiam, quam ad luxuriam pertinet: sed ille qui stu- prum committit, iniuria facit al- teri, patri puellae, quae corrumpit, qui potest ad animi suum iniu- ria reuocare, & agere actione in- iuriarum contra stupratorem. Ergo stuprum non debet poni spes luxuria.

Sed contra est, quod stuprum pro- prie consistit in actu venereo, quo virgo deploratur. Cum igitur luxuria proprie sit circa veneream vide- tur quod stuprum sit species luxuria.

RESPOND. Dicendum, quod ubi circa materiam alicuius vitij occurrit aliqua specialis deformitas, ibi de- bet poni determinata spes illius vitij. Luxuria autem est peccatum circa veneream, ut supra di- ctum est. In virgine autem sub

A per coitum deploratio. Antecedens pro prima parte probatur. Si ponatur puella sine custodia, deploratio illius non est sim- plex fornicatio, non adulterium, non raptus, non incestus, ergo stuprum. Quod ad secundam vero, quia concubitus cum puella in domo patris iam stuprata, non est nisi simplex fornicatio.

¶ Ad evidentiam ho- rum sciendum est, quod naturale luxu- rie genus in stupri speciem trahitur per naturale signaculum virginitatis mulieri attributum sub natu- rali custodia pa- tris, ita quod naturale signaculo non per accidens, sed naturaliter de- betur paterna custo- dia propter infirmitatem muliebrem in conservando prop- rii decus. Propter quod dicitur Eccl. 7. cap. Filiae tibi sunt, custo- di si corpus earum. Et quoniam haec na- turali ordine conne- xa sunt, scilicet custodia paterna signaculo ad- sit virgineo, & econ- tra, quoniam secun- dum naturam ordi- nem sub mariti cura est soluta a patris potestate. Ha- bet etiam speciale impedimen- tum fornicarii concubitus virgi- nitatis signum, quod non debet nisi per matrimonium auferri. Vnde stuprum non est fornicatio simplex, sed concubitus qui fit cum meretricibus id est mulie- ribus iam corruptis, ut patet per * gl. 2. ad Corinth. 12. super illud. Qui non egerunt poenitentiam super immunditia & fornicatio- ne &c.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod quamvis uirgo sit soluta a vinculo matrimonii, non tamen est soluta a patris potestate. Ha- bet etiam speciale impedimen- tum fornicarii concubitus virgi- nitatis signum, quod non debet nisi per matrimonium auferri. Vnde stuprum non est fornicatio simplex, sed concubitus qui fit cum meretricibus id est mulie- ribus iam corruptis, ut patet per

* gl. 2. ad Corinth. 12. super illud. Qui non egerunt poenitentiam super immunditia & fornicatio- ne &c.

AD SECUNDUM dicendum, quod Amb. ibi aliter accipit stuprum, puta, scilicet accipitur pro omni pe-

D cum unum eorum dicitur, alterum coincelligendum est. Paterna namque custodia non cuiuscumque, sed signaculi virginalis est. Nam sicut naturalis ordine patris est alere filiam, & providere illi viuae ad nuptias inclusivam eiusdem est custodire filiam bene habilem ad matrimonium. Minus autem habilis est mulier corrupta, quantum in se est, ad matrimonii copulam, ut patet, si sciretur ipsam esse corruptam, quoniam non inveniret suae conditionis virum. Et sic cum stuprum contra paternam dicitur custodiam, coincelligitur esse etiam contra signaculum custo- ditum. Et similiter quia signaculum huiusmodi habilem ser- vans mulierem ad matrimonium, naturaliter eget paterna cus- todia, & sub illo naturali ordine est, seu esse debet ideo contra signaculum virgineum agens, iniuriam patris facere coincelli- gitur custodia. Illius est siquidem signaculum illud ita patris quod ad conservationem, sicut mulier est mariti quod ad vltim venereum.

E Ad primum igitur dubium dicitur, quod mulier ex stupro ac- quiritens dotem, redditur quidem habilior ad matrimonium quo ad bona fortunae, sed redditur inhabilior, quo ad bona naturae tam corporis, quam animae. Stuprum autem penes damnatum naturalis boni attenditur, & non penes bona exteriora. Consensus quoque tam soluti, quam paternus est stupratoris iniuriam atre- nuet, non tamen tollit, tum quia huiusmodi consensus non est omnino voluntarius sed mixtus, sicut proscientis merces in ma- re propter necessitatem maiorem tum propter & proprie, quia consensus in his, quos non sumus pro hito diti, non tollit quin scienti & consentienti fiat iniuria, ita quod cum dicitur, scienti & volenti non fit iniuria, & Nullus patitur iniuriam vo- lens, intelligitur in his tantum, quorum homo est dominus lecti- dum libitum suae voluntatis, ut sunt bona fortunae, & non in his qui

Gl. interli- nearis ibid.

Super quæstio. 154. articulum septimum.

ARTICVLVS VII.

Utrum raptus sit species luxurie distincta à stupro.

AD SEPTIMUM sic proceditur. Vñ, q̄ raptus non sit species luxurie distincta à stupro. Dicit enim Isidorus in lib. Etymol. q̄ stuprum, id est raptus, proprie est illicitus coitus à corrupendo dicitur: unde & qui raptu potitur, stupro fruitur: ergo videtur, q̄ raptus non debeat poni species luxurie à stupro distincta.

¶ 2 Præterea. Raptus vñ quâdam violentiam importare. Dicitur enim in Decretis 36. q. 1. f. quod raptus committitur, cum puella violenter à domo patris abducitur, vt corrupta in vxorem habeatur: sed hoc, quod violentia alicui inferatur, per accidens se habet ad luxuriam, que per se respicit delectationem concubitus: ergo vñ, q̄ raptus non debeat poni determinata species luxurie.

¶ 3 Præterea. Peccatum luxurie per matrimonium cohibetur. Dicitur enim 1 ad Corinth. 7. Propter fornicationem vnusquisque suam vxorem habeat: sed raptus impedit matrimonium sequens: dicitur enim in concilio Meldensi. Placuit, vt hi qui rapiunt foeminas, vel furâtur, vel seducunt, eas nullatenus habeant vxores, quamuis eas postmodum nuptialiter cum consensu parentum suorum susceperint: ergo raptus non est determinata species luxurie.

¶ 4 Præterea. Aliquis potest cognoscere suam sponfam absque peccato luxurie: sed raptus potest committi, si aliquis violententer sponfam suam auferat de domo parentum, & eam carnaliter cognoscat. ergo raptus non debet poni determinata species luxurie.

SED CONTRA est, quod raptus est illicitus coitus, vt Isid. *

¶ Quartum dubium est in eadem responsione ad tertium circa illud: Raptus impedit matrimonium contrahendum: quoniam non videtur hoc verum, nisi sit raptus alienæ sponse, vt dicitur 27. quæst. 2. Scaturum.

¶ Ad primum dubium dicitur, quod cum species moralium sint accidentia actuum humanorum, non inueniuntur plures species circa eundem actum concurrere, & sic coincidere materialiter, non formaliter. Et hoc modo idem concubitus est in specie stupri, quia est illicita defloratio virginis: & in specie raptus, quia violentus. Et similiter est de adulterio, cum rapiatur aliena coniugis.

¶ Ad secundum dubium dicitur, q̄ raptus secundum finem significati formaliter ponitur species luxurie, sicut adulterium, & similia. Secundum autem conditionem eius, quod est ad finem, quod etiam significatur vt materia, ponitur sub rapina, sicut adulterium sub viurpatione rei alienæ. Nec in litera oppositum docemur, sed

ostenditur, q̄ non omnino per accidens huiusmodi deformitates iniustitie adiunguntur luxurie: qm̄ tantò maior grauior est luxuria, quanto minus curat subire iniustitie offensas, pericula, &c. Et non ostenditur per hoc, q̄ ipsa luxuria ex sua magnitudine, aut quocumque sui generis habeat specificas dñas per se in suo genere, vt in primo huius quart. ad finem in litera hies. Simile est enim de adulterio, sacrilegio, &c. iudiciu. Iaro siquidem vocabulo, specieru luxurie sortita sunt nomina.

¶ Ad tertium dubiu dicitur, q̄ tam maior in sentiu quo sit, quam minor, est falsa. Nam licet excommunicatus sit incapax, hoc est, exclusus à sacramentis, ita q̄ nō nisi cum peccato mortali potest accedere ad ea: non tamen est incapax sic, vt si recipiat sacramentum, illud sit nullum. Nam si excommunicatus cōfirmetur, aut ordinetur, nō propterea sacramentū est nullum, unde nō debet iterari. Et similiter si matrimonij sacramentum contrahit, validum est. Vnde & constat, quod inter impedimenta impedicta matrimonium contrahendum, & dirimētia contrahendum, non comparatur excommunicatio, vt patet in quarto Sententiarum. Raptor quoque non est ipso facto excommunicatus, sed excommunicandus, in iuribus allegatis dicitur clare, q̄ non est opus gloriu in c. Si quis, vbi dicitur, Anathema sit, quod glostat, Anathema fiat, qd̄ ex eo patet, q̄ collectores censuraru in iure conueniunt in hoc, q̄ raptor non est excommunicatus.

¶ Mirum autem est de hoc homine, q̄ duo impedimēta dirimētia matrimonij adiungere se sexdecim à tota Ecclesia approbata non aduerterit. I. excommunicationem, & rapinam, aut vnum compositum ex vtroque.

¶ Ad id autem, quod addit contra primam responsionem authoris ad cap. Placuit, dicitur, q̄ verè cap. illud ex concilio Aquigrani est abrogatum: qm̄ constat, q̄ non ligat. Et q̄ Hiero. intendit contrarium, dū docet coniugiu inter raporem, & raptu posse esse legitimum de consensu partiu, & cap. illud manifeste statuit oppositum, ita vt non sit capax expōnis Martini: qm̄ expressè prohibet totaliter coniugiu inter raporem, & raptu et post dicitur, Placuit vt qui rapiunt foeminas, nullatenus eas habeant vxores, quamuis eas postmodum nuptialiter cum parentu consensu susceperint. Quid clarius dum est, q̄ sicut raptor pecunie, aut armenti restituisse dicitur, cum satisfecerit dño rei rapta, qm̄ s. fecit de re rapta, vt dñs rei disposuit: ita raptor filie restituisse eam patri censetur, si de filia disposuit, vt pater vult. Et propterea si patri placet, vt puella voluitaria maneat cum eo qui rapuit, non est amplius restitutioni obnoxius.

¶ Ad id autem, quod addit contra primam responsionem authoris ad cap. Placuit, dicitur, q̄ verè cap. illud ex concilio Aquigrani est abrogatum: qm̄ constat, q̄ non ligat. Et q̄ Hiero. intendit contrarium, dū docet coniugiu inter raporem, & raptu posse esse legitimum de consensu partiu, & cap. illud manifeste statuit oppositum, ita vt non sit capax expōnis Martini: qm̄ expressè prohibet totaliter coniugiu inter raporem, & raptu et post dicitur, Placuit vt qui rapiunt foeminas, nullatenus eas habeant vxores, quamuis eas postmodum nuptialiter cum parentu consensu susceperint. Quid clarius dum est, q̄ sicut raptor pecunie, aut armenti restituisse dicitur, cum satisfecerit dño rei rapta, qm̄ s. fecit de re rapta, vt dñs rei disposuit: ita raptor filie restituisse eam patri censetur, si de filia disposuit, vt pater vult. Et propterea si patri placet, vt puella voluitaria maneat cum eo qui rapuit, non est amplius restitutioni obnoxius.

¶ Ad id autem, quod addit contra primam responsionem authoris ad cap. Placuit, dicitur, q̄ verè cap. illud ex concilio Aquigrani est abrogatum: qm̄ constat, q̄ non ligat. Et q̄ Hiero. intendit contrarium, dū docet coniugiu inter raporem, & raptu posse esse legitimum de consensu partiu, & cap. illud manifeste statuit oppositum, ita vt non sit capax expōnis Martini: qm̄ expressè prohibet totaliter coniugiu inter raporem, & raptu et post dicitur, Placuit vt qui rapiunt foeminas, nullatenus eas habeant vxores, quamuis eas postmodum nuptialiter cum parentu consensu susceperint. Quid clarius dum est, q̄ sicut raptor pecunie, aut armenti restituisse dicitur, cum satisfecerit dño rei rapta, qm̄ s. fecit de re rapta, vt dñs rei disposuit: ita raptor filie restituisse eam patri censetur, si de filia disposuit, vt pater vult. Et propterea si patri placet, vt puella voluitaria maneat cum eo qui rapuit, non est amplius restitutioni obnoxius.

¶ Ad id autem, quod addit contra primam responsionem authoris ad cap. Placuit, dicitur, q̄ verè cap. illud ex concilio Aquigrani est abrogatum: qm̄ constat, q̄ non ligat. Et q̄ Hiero. intendit contrarium, dū docet coniugiu inter raporem, & raptu posse esse legitimum de consensu partiu, & cap. illud manifeste statuit oppositum, ita vt non sit capax expōnis Martini: qm̄ expressè prohibet totaliter coniugiu inter raporem, & raptu et post dicitur, Placuit vt qui rapiunt foeminas, nullatenus eas habeant vxores, quamuis eas postmodum nuptialiter cum parentu consensu susceperint. Quid clarius dum est, q̄ sicut raptor pecunie, aut armenti restituisse dicitur, cum satisfecerit dño rei rapta, qm̄ s. fecit de re rapta, vt dñs rei disposuit: ita raptor filie restituisse eam patri censetur, si de filia disposuit, vt pater vult. Et propterea si patri placet, vt puella voluitaria maneat cum eo qui rapuit, non est amplius restitutioni obnoxius.

¶ Ad id autem, quod addit contra primam responsionem authoris ad cap. Placuit, dicitur, q̄ verè cap. illud ex concilio Aquigrani est abrogatum: qm̄ constat, q̄ non ligat. Et q̄ Hiero. intendit contrarium, dū docet coniugiu inter raporem, & raptu posse esse legitimum de consensu partiu, & cap. illud manifeste statuit oppositum, ita vt non sit capax expōnis Martini: qm̄ expressè prohibet totaliter coniugiu inter raporem, & raptu et post dicitur, Placuit vt qui rapiunt foeminas, nullatenus eas habeant vxores, quamuis eas postmodum nuptialiter cum parentu consensu susceperint. Quid clarius dum est, q̄ sicut raptor pecunie, aut armenti restituisse dicitur, cum satisfecerit dño rei rapta, qm̄ s. fecit de re rapta, vt dñs rei disposuit: ita raptor filie restituisse eam patri censetur, si de filia disposuit, vt pater vult. Et propterea si patri placet, vt puella voluitaria maneat cum eo qui rapuit, non est amplius restitutioni obnoxius.

Secunda Secunda S. Thomæ. AAA De

Habetur 36. q. 2. cap. ka. Procca.

De poenitentia autem publice debito non inuenio, quod impediatur matrimonium etiam contrahendum: quoniam solum poenitentiam solemnem inuenio impedire contrahendum matrimonium, ut dicitur 27. questio. 2. cap. de his. ubi de poenitentia non iterabili manifeste est sermo. Nulla tamen poenitentia dirimit contractum. Sed & in foro conscientiae, si raptor cōfessus est, & absolutus, & reconciliatus puellae, & parentibus, &c. ad nullam videtur amplius poenitentiam obligatus, ex quo ei non imponitur.

Ad tertium dicendum, quod aliter est dicendum de raptu puellarum, quae sunt aliis desponsatae, & aliter de raptu illarum, quae non sunt aliis desponsatae. Illae enim, quae sunt aliis desponsatae, restituedae sunt suis sponis, qui in eis ex ipsa desponsatione ius habent. Illae autem, quae non sunt aliis desponsatae, primo restituedae sunt patri potestati, & tunc de voluntate parentum licite possunt eas in vxores accipere. Si autem aliter fiat, illicitè matrimonium contrahitur. Tenetur enim quicumque rem rapit, ad eius restitutionem. Nec tamen raptus dirimit matrimonium iam contractum, etsi impediatur contrahendum. Quod autem dicitur in predicto consilio, dictum est in detestationem illius criminis, & est abrogatum. Vnde Hieron. * contrarium dicit. Tria, inquit, coniugia legitima in scripturis leguntur. Primum est, virgo casta in virginitate viro data legitime. Secundum est, virgo in ciuitate deprehensa a viro, & illi per vim copulata, si voluerit pater eius, dotabit eam iste vir quantum iudicauerit pater, & dabit pretium pudicitiae eius. Tertium autem est, quae auferatur ei, & traditur alteri de voluntate patris. Vel potest intelligi de illis, quae sunt aliis desponsatae, & maxime per verba de praesenti.

Ad quartum dicendum, quod sponsus ex ipsa desponsatione habet aliquod ius in sua sponsa: & ideo quamuis peccet violentiam inferendo, excusatur tamen a crimine raptus. Vnde Gelasius Papa * dicit: Lex illa praeteritorum principum ibi raptum dixit esse commissum, ubi puella, de cuius nuptiis nihil actum fuerat, videbatur abducta.

ARTICVLVS VIII.

Utrum adulterium sit determinata species luxurie ab alijs distincta.

Ad octauum sic proceditur. Avf, quod adulterium non sit de-

parte sua committit adulterium, & quod sumantur secundum diuersas mulierum conditiones arguitur contra primum. Species autem diuersae conditiones mulierum: sed distinctio mulieris soluta; cum qua comparatur.

terminata species luxurie ab alijs distincta. Dicitur enim adulterium eo, quod aliquis ad alteram accedat praeter suam, sicut dicitur quodam glo. * super Exodum: sed alia mulier praeter suam potest esse dicitur farum conditionum. Svel virgines vel in potestate patris exiles, vel meretrices, vel cuiuscunque alterius conditionis: ergo videtur, quod adulterium non sit species luxurie ab alijs distincta.

¶ 2 Præterea Hieron. * dicit, nihil interest, ex qua causa quis fornicari: vnde Sixtus Pythagorice. Adulter, inquit, est amator deterior in sua vxore, & pari ratione in quamlibet aliam mulierem: sed in omni luxuria est amator deterior debito: ergo adulterium inuenitur in omni luxuria. non ideo debet poni luxurie species. ¶ 3 Præterea. Vbi est eadem ratio deformitatis, ibi non videtur esse alia species peccati: sed in supposito & adulterio videtur esse eadem ratio deformitatis: quia vtrouque violatur mulier alienae potestati subiecta: ergo adulterium non est determinata species luxurie ab alijs distincta.

Sed contra est, quod Leo Papa dicit, quod adulterium committitur cum propria libidine inlicitum, vel alieno consentiente altero, vel altera, contra pactum coniugale concumbitur: sed hoc importat specialem deformitatem luxuriae: ergo adulterium est determinata species luxurie.

Respondendo. Dico, quod adulterium, sicut ipsum nomen sonat, est accessus ad adulterium totum. In quo quidem dupliciter contra castitatem, & humanæ generationis bonum aliquis delinquit. Primum quidem, in quantum accedit ad mulierem non sibi matrimonio copulatam, quod reputatur ad bonum proles proprie educanda. Alio modo, quia accedit ad mulierem alteri per matrimonium copulatam, & sic impedit bonum proles aliena. Eadem ratio dicitur

lieris quandoque adulterij, quandoque legitij, &c. iuxta varias conditiones mulierum. Et hoc tam aperte dicitur, summariè dicitur quod nec Maritus, nec alius carnis dicitur. Ad probationem autem impossibilitatis dictum exponit secundum in littera non allegatum ex supradictis. Nam ex hoc dicitur gati cum quacunque semper est adulterium: latetur fides coniugalis, manifeste dicitur sic sumi dictum est ex parte mulieris, vbi vni. ubi similis adesse dicitur.

Ref. vtr. 36. q. 2. c. 13.

36. q. 1. cap. Lex illa praeteritorum.

4. di. 4. ar. 4. q. 2. corp. Et mal. q. 15. artic. 3. corp.

Super quæstio. 154. articulum octauum.

In artic. 8. quæstio. eiusdem 154. in responsione ad primum ex Martino dubium occurrit contra hanc responsonem dicentem, quod ista expositio est obscura, & ponit impossibilia. Obscura quidem, quia non dicit planè, vtrum in tali casu concubitus mulieris sit adulterium: nec etiam dicit, vtrum vir ex parte beatus Thomas dicit, quam non: in tali tamen casu, qui frequenter contingit, & multorum conscientias pulsatur, fuerat loquendum apertius. Impossibilia autem dicit hæc duo. scilicet vir ex

uxoria, & q non est intelligendum illud superius dictum modo...

A author, quia constat. q magis est adulter coniux amator ardentior...

muliere coniugata, que per adulterium corrumpitur. Vnde dicitur Eccl. 23. Omnis mulier relinquens virum suum peccabit...

tra bonum matrimonij, inhoneste eo vrens, licet fidem non violat: ideo aequaliter potest adulter nominari...

AD TERTIUM dicendum, quod vxor est in potestate viri, sicut ei matrimonio copulata: puella autem sub potestate patris...

co modo, quo omnis illicitus amor, licet qui solus est matrimonialis, iniuriatur. Sed quia hoc est magis elongatum a matrimonio...

Super questio. 154. articulum nonum.

In artic. 9. eiusdem q. 154. in responsione ad secundum obiectioes occurrit Martini in questione de incestu...

ARTICVLVS IX.

Virum incestus sic determinata species luxurie.

AD NONVM sic proceditur. Vt quod incestus non sit species determinata luxurie. Incestus enim dicitur per priuationem castitatis...

¶ 2 Preterea. In Decretis dicitur 36. q. 1. quod incestus est consanguineorum, vel affinium abusus...

¶ 3 Preterea. Illud quod de se non importat aliquam deformitatem, non constituit aliquam determinatam speciem vitij...

& legalem. ergo non est species specialissima, immo nec consanguineorum commissio est species specialissima.

¶ Ad hoc dicitur, quod cum persona naturaliter coeuntes consumata, reputentur in huiusmodi vna caro, conuequens est, quod affinitas nil aliud sit, quam consanguinitas carnis suae...

Supra art. 1. cor. Et 4. dist. 4. art. 4. q. 3. & 3. cor. Et mal. q. 15. art. 3. corp.

36. q. 2. ca. Lex illa praeteritorum, a medio.

Secunda Secunda S. Thomae. A A A B B

Et quia id, quod est per accidens, excluditur ab arte, & à fortiori à natura, quoniam natura parens est artis: ideo solummodo infer parentes proximos, hoc est, patrem, & matrem, & filios, seu filias, est naturalis reuerentia per se: & propterea iste solè personæ inhabiles redduntur ad coniugium ex ratione naturalis reuerentia. Et quia hæc sola ratio inuenitur vrgens, ideo author optimè has solas personas exclusit matrimonio ex naturali ratione: reliquas autem consuetudine, & legibus superadditis diuinis, vel humanis regulandas dixit. Vnde tam subtrahentes personas in veteri lege prohibitas, quam subtrahentes personas omnes in linea recta ascendendum, & descendendum humanæ dispensationi, ab authoris doctrina, & veritate procul sunt. Ab authore quidè, quia expressè hic dicitur, quod personæ per se immediate coniunctæ, non nisi contra naturalem rationem commiseri possunt, & quod reliquæ decenter, vel indecenter secundum consuetudinem, vel legem diuinam, vel humanam coniunguntur. A veritate autem, quia voluntarie, aut insufficienter loquuntur. Voluntarie namque Adu. Relinquet homo patrem, & matrem, quod intelligitur non solum de patre proximo, sed de patre remoto, ita quod Adam, si videret, non inueniret uxorem. Hoc enim absque ulla ratione dicit, & est contra rationem allatam, scilicet quod meus auus non est pater meus, nisi per accidens: ea autem, quæ sunt per accidens, relinquuntur. Insufficienter verò Petrus de Palude in quadragesima similiter dist. 4. Sententiarum, probat primò, quod linea recta in infinitum sit prohibita, quia magis reuerentiam auum, quam matrem. Hoc enim non est verum de reuerentia naturali, quia ad patres per se, ad auum per accidens est naturalis reuerentia, dato quod sit verum de reuerentia politica, quæ auum viuentem vt primùm dominum rerum, & primùm in gubernando principium reueretur. Secundo, quod omnes gradus prohibiti in lege veteri sunt indispensabiles à Papa, quia sunt de iure diuino: quoniam, vt iam clarior patet, determinatio tot personarum spectat ad iudicialia, non ad moralia simpliciter iuris diuini, quoniam ratio naturalis non inhabilitat tot personas ad coniugium, quot ibi designantur inhabiles.

Lib. 9. de historia animalia. c. 47. tomo 4.

Ad obiectiones ergo in oppositum primò propositas dicitur, quod nulla rationem in licita allatarum inferit deordinationem, seu deformitatem aliquam in cōcubitu, seu coniugio reliquarum personarum coniunctarum, inueniri per se, vt patet discernendo per singulas. Prima namque de naturali honorificentia coniunctarum, non concludit de personis reliquis à patre, & matre, nisi per accidens, vt patet ex dictis. Secunda de mollitie animi, & similiter quarta de nimio ardore, pericula tantum boni moralis accepta, magis quam data, & indirectè, seu secundariò ad matrimonium spectantis, inferunt. Nam non inferunt ipsa mala, sed pericula eorum adesse ex libero coniugio inter coniunctas personas. Sequeretur enim hæc mala apud inordinatos animos, & non apud ordinatos mentis homines, & propterea magis accepta, quam data dixerim hæc pericula. Et licet hæc secundariò coniugij sit repressio concupiscentiæ, quia est non solum in officium, sed in remedium: directè tamen coniugium est in remediū concupiscentiæ per viam satisfactionis, iuxta illud: Melius est nubere, quam vri: & Vnusquisque suam uxorem habeat propter fornicationem, dum habendo coniugem, abstinetur ab alijs. Tali autem modo reprimendi concupiscentiæ non repugnat commissio coniunctarum personarum, immo magis conseruit ex dictis conditionibus opportunitatis, & incentiui: & propterea repressio concupiscentiæ, quam auget libertas coniugij, cōsequenter personas coniunctas ex domestica conuersatione, & naturali amore propinquitatis non nisi indirectè, seu secundariò spectat ad coniugium, dum seplexera concupiscentiæ, non tam facile alijs magni motus libidinis insurgunt. Sed quod huiusmodi pericula non inhabilitent personas ad coniugium, ex eo etiam coniectura est, quod mulieres naturaliter pulchre valde non sunt inhabiles ad coniugium, quarum tamen conditio magis habet annexum periculum

horum bonorum morum. Tertio autem ratio de multiplicatione inferit impedimentum boni debiti, quod est ad bene esse. Quia tamen dicitur concupiscitum, vultque esse, vt non sit liberum. cipit autem quasi præ horrore, eo etiam animalibus aliquibus inchoat naturalis reuerentia ad parentes. Alia verò persona, quæ non coniunguntur secundum seipsas sed per ordinem ad parentes, non habent ita ex seipsis indecentiam, sed variatur circa hoc decentiam, vel indecentiam secundum consuetudinem, & legem humanam, vel diuinam: quia, vt dictum est, vsus venerorij, qui ordinatur ad bonum commune, subiacet legi. Et ideo, sicut Aug. dicit 19. de Ciuitate Dei, cap. 16. Commissio fororum, & fratrum quanto magis antiquior, compellente necessitate, tantò postea facta est damnabilior religioni prohibente.

quoniam per subiecta verba expressè dicitur, vel indecentia, & consuetudine. Ad obiectionem demum tertio loco dicitur, quod si per se ipsas coniunguntur, non moralia suspicentur, sed naturalem reuerentiam per accidens, quæ personis non violandam ex naturali ratione non ligant, nisi quatenus ad excedendum potest Papa dispensare cum omnibus personis matre, & patre, vt matrimonium contrahat, auctoritate Augustini in finibus dicitur, fratrum, & fororum non naturam, sed legem est damnabilis. Hoc idem omnia etiam quæ dicitur, quod soli patet, & mater de iure naturæ non tenent. Omnia enim præcepta moralia sunt de iure idem gesta Romanorum pontificum suspensio. In eodem articulo, ac ea semel respicientia, occurrit, An in aliquo casu licite esse deordinatione, & concubitus patris cum filia, vt ratio dubij, quia bonum commune per naturalem rationem non particulari, ac per hoc contra naturam, aut sola mater cum filio esse coniugium humane, postponi debet honoris personarum, & pietudine eorum communi bono conseruatio. Si Adaminiq. Martinus in quatuor de prohibitionibus generatibus, & cognouit, quod incestus inhabilitat ad generandum masculos, debet esse aliquam ex his filiabus, vt masculus generetur, & nec ratio in naturali ratione multiplicamini, & nec ratio in naturali ratione solus nature author dispensare potest. Ad hanc dubitationem dicitur, cum non sit bona, nec deberet, nec licite possit homo de se conferre totum mundum, cum his personis, est finis præuati, conueniens est, vt masculus generetur, & non sit finis præuati, nullo modo potest dispensare filia Loren non exculantur ab incestu, quod sit per se præuati, patet ex hoc, quod si quis personæ illæ sunt naturaliter inhabiles, non in ordine ad problem: quoniam si pudor, qui est contrarius directæ conseruationi, Ad primam autem obiectionem in oppositum humanæ spectat sit malus bono naturæ: homo tamen, qui non est dominus boni, licite priuare se, aut aliam personam bono, si debiti propter illud malus bono naturæ, que communi bono siue naturali, siue moralis est salus, & via patriæ, quam vnusquisque tamen ego priuata auctoritate, ratiōe, & iustitia vitam darem, quia non licet facere, quæ non

fr. sicutur, quid facient mater, & filius tantum modo relicto
Respondetur, Recurrendum ad autorem nature, cui in-
cumbit cura conferuandam speciem, quique statim causis
secundis speciem conferuandam non per matrem, & patrem
Exproculdubio Deus, qui non deficit in necessariis, prouideret.

ARTICVLVS X.

*Virum sacrilegium posse esse
speciem luxurie.*

AD DECIMUM sic proceditur.
Vt, qd sacrilegium non possit
esse species luxurie. Eadem enim
species non inuenitur sub diuer-
sis generibus non subalternam
positis: sed sacrilegium est species
irreligiositatis, vt supra dictum
est: ergo sacrilegium non po-
test poni species luxurie.

¶ 2 Præterea. In Decr. 36. q. 1. sa-
crilegium non ponitur inter alia,
quæ ponuntur species luxurie: er-
go vt, qd non sit luxurie species.

¶ 3 Præterea. Sicut per luxuriam
contingit aliquid fieri contra ali-
quam rem sacram, ita etiam per
alia vitiorum genera: sed sacrile-
gium non ponitur species gulae,
aut alterius alicuius vitij: ergo et
non debet poni species luxurie.

SED CONTRA est, quod Aug.
dicit 15. de Ciuita. Dei, qd sicut
iniquum est audire possidendi
transgredi limitem agrorum, ita
etiam est iniquum libidine con-
cumbendi subuercere limitem agro-
rum: sed transgredi limitem agro-

A signato proprio cuiuscunque illarum, claudis veneris actus
explicitè, siue ex proprietate hominis significantis, vt patet de stu-
pro, adulterio, &c. siue ex appropriatione vius, vt contingit in ra-
ptu. In proprio autem signato sacrilegij non continetur explici-
tè actus veneris, immo sacrilegium etiam personale comune
est actibus diuerso-
rum in rebus sacris est peccatum
sacrilegij: ergo pari ratione sub-
uercere limites morum libidine
concumbendi in rebus sacris fa-
cit sacrilegij vitij: sed libido con-
cumbendi pertinet ad luxuriam: er-
go sacrilegium est luxurie species.

B **RESPONDEO.** Dicendum,
qd sicut supra dictum est, actus vnus
virtutis, vel vitij ordinatus ad fi-
nem alterius assumit speciem illius, si-
cut furtum, quod pp adulterij cõ-
mittitur, trãsit in speciem adulterij.
Manifestum est aut, qd obseruatio
castitatis, sicut quod ordinatur ad
cultum Dei, fit actus religionis,
vt patet in illis, qui vouent, & ser-
uât virginitatè, vt patet per Aug.
in lib. de virg. * Vnde manife-
stum est, qd et luxuria, secundum
quod uiolat aliquid ad diuinum
cultum pertinens, pertinet ad spe-
ciem sacrilegij. Et sicut hoc sacrile-
gium potest poni species luxurie.

C **AD PRIMUM** ergo dicendum,
qd luxuria, secundum quod ordi-
natur ad finem alterius vitij, effi-
citur illius vitij species: & sic ali-
qualuxurie species potest etiam
esse species irreligiositatis, sicut
cuiusdam superioris generis.

peccatorum carnaliu luxuria cõmuniter se habentur finis, & vio-
lario iustitie, aut rei facte, vt id, quod est ad finem, dicitur in magna est
in significantis nominu illarum specierum, & sacrilegij, quia noie
adulterij, stupri, raptus, &c. explicitè significant ipse finis, luxurie
actus, & determinatio, siue contractio eius per id, quod est ad fi-
nem, puta iniuria coniugis, violentia, &c. sacrilegij verò nomine
explicitè id, qd irreligiositas est finis: & ille o illa ponitur, & sub
iniustitia, & sub luxuria ratione diuersorum simpliciter tã, & ab-
solute sub luxuria, quia luxuria se habet vt finis, & ex sine ratio
actus sumitur. Sacrilegium autem, vt absolute est sub irreligiosi-
tate, nihil habet in suo significato, vnde reponatur sub luxuria:
& propterea ex sola relatione ad finem, actum luxurie non si-
gnificatum, ad luxuriam spectat: & propterea non est species
connumerata cum aliis à Gratiano, & Magistro Sententiarum.

D In eadem responsione ad secundum aduerte diligentissime dicitur
verborum, ac per hoc sentium in litera, dum sacrilegium ad ince-
stum, vel adulterium, & dum ad stuprum, vel raptum reducitur.
Nã in illis dicitur, qd est sacrilegium ad modum incestus, & per modum
adulterij: in istis verò non dicitur, qd est ad modum, vel per modum:
sed dicitur, qd est quoddam spirituale stuprum, & qd est spirituales ra-
ptus. Docet siquidem per hanc dicitur author, qd violatio spiri-
tualis cognationis per verecram commitionem secundum veri-
tatem est sacrilegium, sed habet modum incestus, qui assimilatur
violatiõni consanguinitatis: & sicut violatio sponsæ Christi in ve-
ritate est sacrilegium, sed habet modum adulterij, quia mulier illa
assimilatur sponsæ. Habet enim se vt sponsa, sicut illi se habent vt
filij, & cognati. Violatio autem verecra virginis Deo sacrata est
proprie non solum sacrilegium ratione voti, quo Deo dicata est,
sed etiam stuprum ratione signaculi: virginis sub cura non car-
nalis, sed spiritualis patris, prelati scilicet ecclesiastici, qui loco
carnalis patris succedit, habet sub spirituali cura etiam carnalem
custodiam virginis, ita qd est vere, & proprie stuprum, & grauius,
quam stuprum pure carnale, quanto custodia spiritualis, cui fit
iniuria, est maiori veneratione digna, quam custodia pure carna-
lis. Et propterea dicitur in litera stuprum spirituale, ita quod ly,
spirituale, non est conditio diminuens, sed augens rationem stu-
pri à dignitate superaddita. Et similiter si violentia inferatur ei-
dem, erit proprie raptus spiritualis ex hoc ipso grauior, qd etiam
à spirituali patre rapitur, vt declaratum est, &c.

E Ad hoc dicitur, qd inter enumeratas prius species luxurie, scilicet fornicationem, stuprum, &c. & sacrilegium: hæc est dicit manifeste, qd in

Secunda Secunda S. Thomæ. AAA 4 Super

q. 99. art. 1.
ad 2. Et 12.
q. 18. art. 7.

Lib. de vir-
ginit. cap. 3.
tomo 6.

diest malum humanum, quia ex eo non potest sequi humana generatio. Si enim posset humana generatio sequi, nihil horum esset malum humanum, quamvis forte essent mala natura. Et quoniam species vitiorum non distinguuntur penes mala naturae secundum se, sed secundum quod subsunt, aut contrariantur humano virtutibus non apparet unde inter peccata contra naturam diversitas sit specifica. Et hoc insinuat auctor, ponendo ipsam determinatam questionem luxuriae, & nullam mentionem faciendo de diversitate illius specificae: quamvis hoc non cogat, quoniam auctor in 1. artic. huius q. numerando species luxuriae, dixit in numero plurali, Vna contra naturam: & in ar. ult. huius quest. dicit etiam pluraliter, in vitis quae sunt contra naturam, transgreditur, &c. Pluralis, siquidem numerus insinuat videtur pluralitatem vitiorum specificam: nam ratione numeralis distinctionis non fieret sermo pluralis. Et vere sic est. Nam species moralium vitiorum non semper sumuntur penes species bonorum privatorum, sed etiam penes diversam motum per se sufficientiam ad privationem virtutis, & eiusdem boni, ut patet in duobus extremis utrius temperantiae, quae idem bonum tollunt, sed diversimode, scilicet per excessum, & per defectum. Vbi tunc n. occurrit diversitas motiva, quorum quodlibet est per se sufficientes ad privandum bonum alicuius virtutis moralis, ibi diversitas vitia sunt speciem ponenda sunt, ut patet in excessu dantis, & in speciebus gulae, sed diversae consistunt esse motiva in his peccatis contra naturam, ita quod quodlibet motum est per se sufficientes ad corruptionem naturalis ordinis actus venerei humani, igitur diversae sunt species peccati contra naturam. Minor probatur, quia mollem motum sola expletio voluptatis veneret. Sodomitiam movet persona indebiti sexus. Bestialem movet suppositum alienae speciei. Abutentem femina extra vas movet delectatio in parte indebita. Et ultimum movet delectatio indebiti moti. Et quodlibet horum est per se sufficientes motum ad corruptendum naturalem ordinem statum in actu venereo humano, ut patet. Rationabile est igitur ponere has quinque species vitii contra naturam. Consonatque distinctio ista metaphysice doctrinae: quoniam utrumque contra naturam constituitur impossibilitate generationis humanae ex seminatione humana, consequens est, quod ubi tunc quaedam impotentia generationis humanae in seminatione committitur, ibi per se diversitas sit: quoniam sicut fitio pedis pedalitas quaedam est, & ideo est per se diversificata pedis, ita seminatione in sexu indebito impossibilitas quaedam est generationis humanae ex semine, & sic de aliis. Consonat & haec diversitas specificae moralibus distinctionibus, quia quodlibet horum motuum diversitas est in se a ratione naturali, & est per se motuum ex parte actus venerei, licet ex parte operantis possit aliud esse motuum: & est per se corruptivum boni specialis virtutis moralis, puta, castitatis. Consonat demum propriis huius vitii: quoniam ut patet in litera, vitium istud hoc habet proprium, quod naturali ordini actus humani venerei sunt ipsam actum opponitur. Praedicta autem motiva omnia sunt opposita etiam naturaliter dicto naturali ordini attenduntur. Nec obstat, quod auctor non fecerit mentionem de specificis diversitate huius vitii, quoniam locus ab auctoritate negative non valet. & plurali numero illam insinuat. Nec est verum, quod ista peccata vna & eadem ratione specificae specialissima sunt mala moraliter, quamvis vnum solum bonum morale tollant, quoniam sunt vnum genere penes privationem generationis humanae, & sunt multa specie penes diversam motum per se sufficientiam ad privationem generationis humanae.

Ad secundum dubium dicitur, quod cum vitium molliciti venereque constituitur ex voluntaria pollutione absque concubitu quocumque, nulla apparet differentia formalis, quae distinguat hanc speciem. Sive enim sit procurata extrinseco adminiculo proprio, vel alieno per quodcumque coniunctum, vel separatum instrumentum dummodo absque concubitu: sive sit procurata per solum interiore actum positum, vel negacive, nulla sit diversitas specificae: quoniam haec

omnia materialiter, vel per accidens se habent ad voluntariam seminationem absque concubitu. Grauius tamen peccatum cum alieno hoc adminiculo fit, ratione societatis in peccato alterius. Et haec intellige loquendo de tali specie peccati secundum se: quoniam loquendo de eodem peccato, ut in subordinatur morose delectationi, aut desiderio adulterii, recipit etiam adulterii deformitatem: & ut subordinatur morose delectationi, aut desiderio incestus, admittit deformitatem incestus, & sic de aliis.

Ad tertium dubium dicitur, quod venereque bestialitatis vitium species specialissima est. Nam neque sexus, aut vasis diversitas in bestia diversitate motui in ordine ad rationem habet: sed sub eadem movendi ratione comprehenditur, quae bestia ipsa movet, sicut extraneum a specie humana, sicut enim omnis concubitus masculi cum femina inter homines eiusdem speciei, quae sub eadem ratione movet, & qualiter eius pars marem ad actum venerem, & mulier mulieremque nata est sequi generatio humana ex commixtione cum sexu diverso bestiae, sicut accidit in commixtione hominum. Et per hoc etiam dicitur, quod omnis concubitus cum demone est eiusdem speciei specialissime, quia sub vna ratione movet, ut supposito non eiusdem speciei: & haec intellige quantum est ex natura actus, hoc est, ipsius concubitus secundum se cum supposito non eiusdem speciei: quoniam ex parte affectus, ut puta, si quis etiam bestia affectu sodomitico abutatur, aut cum demone per affectum ad delectationem sodomiticam, vel cum consanguineo, & coeat, peccatum ultra bestialitatis vitium, deformitatem sodomiae, vel adulterii, vel incestus vel sacrilegii, &c. induit. Potest quoque ex parte effectus aduictio quandoque patientis affectu, seu consensu, variari bestiale peccatum mulieris cum demone, puta, si demon non confectum a seipso semen, quod non est verum semen humanum, sed quidam humor femini humano similis: sed verum semen humanum acceptum ab aliquo viro, concubendo transfundat. Tale enim peccatum ex parte concubitus est bestialitas: ex parte vero commixtionis femininum, ad simplicem fornicationem reduciue spectat, eo quod solum delectationem veneream in consumatione vagi concubitus importat. Perinde enim est quod ad hoc, ac delectari in susceptione vagi seminis humani, quod ad simplicem spectat fornicationem, nisi alia qua alia conditio superaddatur. Unde ex tali concubitu generari potest homo filius illius viri, a quo decisum est semine. Nec obstat si vir ille sit pater illius mulieris, si ista tantum hominis semen petierit, non patris proprii, quoniam ex intentione, & proposito peccata distinguuntur. Diversitas autem plus quam generica inter demonem, & bruta in esse naturae est, non in esse morali in ordine ad concubitus humanum: quoniam demon ut extremum concubitus humani, concurrit ut simile animali, quod in naturam potest esse extremum concubitus. Formatur enim & movet corpus aereum in similitudinem animalis illius, puta, hominis, aut bestiae, ac per hoc in affectum trahit peccatum in specie illius concubitus, cui assimilatur. Quia tamen secundum veritatem notam talis concubitus est cum extremo extraneae speciei ab homine, & motuum ad tale peccatum est delectatio venerea in extremo alterius speciei, quod motuum commune est omni venereae bestialitati: ideo ex parte actus nulla apparet specificae differentia luxuriae. Differt tamen specie concubitus cum demone a concubitu cum bestia ex admixtione alterius vitii, scilicet religiositatis, non secundum speciem sacrilegii, sed superstitiosis illius, ad quam spectat societas cum demonibus. Est enim in tali concubitu directe societas cum demone.

Ad quartum dubium dicitur, quod peccatum hominis cum muliere extra vas naturale, specie differre videtur a peccato in modo concubendi cum muliere, non propter obiectiones allatas, ut patet, respondendo ad illas, sed propter diversitatem motuorum: quoniam ad vnum mulieris extra vas naturale movet delectatio partis, seu instrumenti innaturalis: ad utrum vero mulieris in

sub eadem ratione movet, & qualiter eius pars marem ad actum venerem, & mulier mulieremque nata est sequi generatio humana ex commixtione cum sexu diverso bestiae, sicut accidit in commixtione hominum. Et per hoc etiam dicitur, quod omnis concubitus cum demone est eiusdem speciei specialissime, quia sub vna ratione movet, ut supposito non eiusdem speciei: & haec intellige quantum est ex natura actus, hoc est, ipsius concubitus secundum se cum supposito non eiusdem speciei: quoniam ex parte affectus, ut puta, si quis etiam bestia affectu sodomitico abutatur, aut cum demone per affectum ad delectationem sodomiticam, vel cum consanguineo, & coeat, peccatum ultra bestialitatis vitium, deformitatem sodomiae, vel adulterii, vel incestus vel sacrilegii, &c. induit. Potest quoque ex parte effectus aduictio quandoque patientis affectu, seu consensu, variari bestiale peccatum mulieris cum demone, puta, si demon non confectum a seipso semen, quod non est verum semen humanum, sed quidam humor femini humano similis: sed verum semen humanum acceptum ab aliquo viro, concubendo transfundat. Tale enim peccatum ex parte concubitus est bestialitas: ex parte vero commixtionis femininum, ad simplicem fornicationem reduciue spectat, eo quod solum delectationem veneream in consumatione vagi concubitus importat. Perinde enim est quod ad hoc, ac delectari in susceptione vagi seminis humani, quod ad simplicem spectat fornicationem, nisi alia qua alia conditio superaddatur. Unde ex tali concubitu generari potest homo filius illius viri, a quo decisum est semine. Nec obstat si vir ille sit pater illius mulieris, si ista tantum hominis semen petierit, non patris proprii, quoniam ex intentione, & proposito peccata distinguuntur. Diversitas autem plus quam generica inter demonem, & bruta in esse naturae est, non in esse morali in ordine ad concubitus humanum: quoniam demon ut extremum concubitus humani, concurrit ut simile animali, quod in naturam potest esse extremum concubitus. Formatur enim & movet corpus aereum in similitudinem animalis illius, puta, hominis, aut bestiae, ac per hoc in affectum trahit peccatum in specie illius concubitus, cui assimilatur. Quia tamen secundum veritatem notam talis concubitus est cum extremo extraneae speciei ab homine, & motuum ad tale peccatum est delectatio venerea in extremo alterius speciei, quod motuum commune est omni venereae bestialitati: ideo ex parte actus nulla apparet specificae differentia luxuriae. Differt tamen specie concubitus cum demone a concubitu cum bestia ex admixtione alterius vitii, scilicet religiositatis, non secundum speciem sacrilegii, sed superstitiosis illius, ad quam spectat societas cum demonibus. Est enim in tali concubitu directe societas cum demone.

Ad quartum dubium dicitur, quod peccatum hominis cum muliere extra vas naturale, specie differre videtur a peccato in modo concubendi cum muliere, non propter obiectiones allatas, ut patet, respondendo ad illas, sed propter diversitatem motuorum: quoniam ad vnum mulieris extra vas naturale movet delectatio partis, seu instrumenti innaturalis: ad utrum vero mulieris in

sub eadem ratione movet, & qualiter eius pars marem ad actum venerem, & mulier mulieremque nata est sequi generatio humana ex commixtione cum sexu diverso bestiae, sicut accidit in commixtione hominum. Et per hoc etiam dicitur, quod omnis concubitus cum demone est eiusdem speciei specialissime, quia sub vna ratione movet, ut supposito non eiusdem speciei: & haec intellige quantum est ex natura actus, hoc est, ipsius concubitus secundum se cum supposito non eiusdem speciei: quoniam ex parte affectus, ut puta, si quis etiam bestia affectu sodomitico abutatur, aut cum demone per affectum ad delectationem sodomiticam, vel cum consanguineo, & coeat, peccatum ultra bestialitatis vitium, deformitatem sodomiae, vel adulterii, vel incestus vel sacrilegii, &c. induit. Potest quoque ex parte effectus aduictio quandoque patientis affectu, seu consensu, variari bestiale peccatum mulieris cum demone, puta, si demon non confectum a seipso semen, quod non est verum semen humanum, sed quidam humor femini humano similis: sed verum semen humanum acceptum ab aliquo viro, concubendo transfundat. Tale enim peccatum ex parte concubitus est bestialitas: ex parte vero commixtionis femininum, ad simplicem fornicationem reduciue spectat, eo quod solum delectationem veneream in consumatione vagi concubitus importat. Perinde enim est quod ad hoc, ac delectari in susceptione vagi seminis humani, quod ad simplicem spectat fornicationem, nisi alia qua alia conditio superaddatur. Unde ex tali concubitu generari potest homo filius illius viri, a quo decisum est semine. Nec obstat si vir ille sit pater illius mulieris, si ista tantum hominis semen petierit, non patris proprii, quoniam ex intentione, & proposito peccata distinguuntur. Diversitas autem plus quam generica inter demonem, & bruta in esse naturae est, non in esse morali in ordine ad concubitus humanum: quoniam demon ut extremum concubitus humani, concurrit ut simile animali, quod in naturam potest esse extremum concubitus. Formatur enim & movet corpus aereum in similitudinem animalis illius, puta, hominis, aut bestiae, ac per hoc in affectum trahit peccatum in specie illius concubitus, cui assimilatur. Quia tamen secundum veritatem notam talis concubitus est cum extremo extraneae speciei ab homine, & motuum ad tale peccatum est delectatio venerea in extremo alterius speciei, quod motuum commune est omni venereae bestialitati: ideo ex parte actus nulla apparet specificae differentia luxuriae. Differt tamen specie concubitus cum demone a concubitu cum bestia ex admixtione alterius vitii, scilicet religiositatis, non secundum speciem sacrilegii, sed superstitiosis illius, ad quam spectat societas cum demonibus. Est enim in tali concubitu directe societas cum demone.

quoniam luxuria contra naturam diffingitur. ex opposito contra naturam naturalem, nec concideri possunt. ideo nulla est questio de concursu vtriusque luxurie in eodem concubitu: sed tota questio est de concursu deformitatum alterius generis, que determinant luxuriam naturalem. Que questio ex hoc ipso soluitur, qd nihil prohibet

deformitates alterius generis esse communes luxurie naturalis, & contra naturam. Ita qd sicut sacrilegium quod importat iniuriam rei sacre, & in proposito personae sacre, transfert concubitum naturalem viti cum sanctimoniali in sacrilegium, non minus transfert concubitum contra naturam cum eade in sacrilegium, propter eandem rationem, quia vtrouque agitur contra calitatem Deo dicaciam. Et ita hoc, quod est per se non esse coniugata, non solum transfert concubitum alienum cum ipsa in speciem iniurie maritalis: sed etiam concubitum alienum cum eade

luuntur per incestum, quam personas extraneas quod polluitur per vitium contra naturam. ergo incestus est grauius peccatum, quam vitium contra naturam.

¶ 4. Præterea. Si vitium contra naturam est grauius, videtur quod tanto sit grauius, quanto est magis contra naturam: sed maxime videtur esse contra naturam peccatum immunditie, seu mollicitie, quia hoc videtur esse maxime secundum naturam ut alterum sit agens, & alterum sit patiens. ergo secundum hoc immunditia esset grauius in inter vitia contra naturam: hoc autem est falsum. ergo vitia contra naturam non sunt grauius inter peccata luxurie.

Sed contra est qd Aug. dicit in lib. de adulter. coniugis, qd

contra naturam transferri in speciem maritalis iniurie, quia vtrouque persona que est alterius quod ad concubitum polluitur. Et simile est de incestu, & stupro: quia vtrouque fit iniuria vel naturali reuerentiae, puta, si quis cognoscat contra naturam propriam matrem, vel paternam custodiam, cui non solum virginalis signaculum, sed ipsum filiae corpus commendatum naturaliter est, iuxta illud. Filia tibi sunt, custodi corpus eorum. Et sic non solum deformitates, rapus, & sacrilegium: sed adulterii, incestus, ac stupri, possunt cum concubitu contra naturam concurrere. Ac per hoc huiusmodi circumstantie si concurrant non solum aggrauant, sed variant speciem, quod in prima questione questum est. Et si per se peccata inuiti fuerimus, apparebit, quod deformitates istae sunt eiusdem speciei cum deformitatibus similibus in vitiis luxurie naturalis. Nam ex parte ipsarum deformitatum nulla apparet formalis differentia, sed alibi inuenitur solus quidam defectus consumatae iniurie, puta, in concubitu contra naturam cum aliena uxore, & cum filia alterius virginis. Nam maior iniuria fit marito si concubitus est naturalis, quia tunc non solum persona uxoris, quae est mariti, sed etiam vas quod est mariti polluitur. Et similiter paternae custodiam maior iniuria fit per concubitum naturalem, quod non sola persona polluitur, sed signaculum virginalis auferunt, quod praecipue custodiendum erat. Et ideo concludendum videtur, quod circumstantiae non solum variant speciem concubitus contra naturam, sed transferunt in eandem speciem, in quas transferunt per modum differentiae concubitus naturalis. Quocirca concubitus contra naturam cum aliena uxore, consanguinea, & habente votum castitatis, non est proprie adulterium, nec proprie incestus: quia omnes species luxurie naturalis significant deformitatem in concubitu naturali, sicut simum cunitatem in naso. Et propterea ex huiusmodi circumstantiis in crimine contra naturam, non contrahitur a finitas, nec incurritur poena adulterii, & incestus fororum. Est tamen proprie sacrilegium, quia sacrilegium non significat deformitatem in tali materia determinate. s. in concubitu naturali, sed absolute, in quacumq; materia contra rem Deo dicatam agitur. Et est reductio peccatis ad speciem adulterii, & incestus propter similitudinem deformitatis iniuriae, & irreuerentiae naturalis, quantum prima ad iniuriam, secunda ad impietatem secundum se spectat. Et sic secundae questionis solutio patet.

¶ Ad secundum dubium dicitur, qd quia author ponit peccatum in modo, esse contra naturam, & grauius mollicitie, & ponit in eo latitudinem, seu differentiam, dicendo, Magis autem si non sit debitum vas, quam si sit inordinatio em aliqua alia pertinentia ad modum concubendi: ideo ex hoc ipso offendit, quod per peccatum in modo, in proposito intendit talem vnde non possit generatio sequi, vt si quis ita concubat, vt ad os vasis naturalis uix attingat, vt quasi cogat extra feminam ex tali modo, quis em vas naturale concubat. Nisi. n. sic exponatur, non saluatur ly magis proprie nec saluatur qd quartus modus sit supra mollicitem em se totum, sed solum em sui supremum, quod tamen author ex propo-

sito intendit, ponens supra mollicitem totum, magis tamen secundum sui supremum, quam infimum. Obiectio autem procedit de modo praeter naturam, qui non impedit generationem, quod dicitur stat a mollicitie sicut veniale a mortali. ¶ In eodem 12. ar. dubium occurrit arduum circa rationem mollicitie, & sodomitici viti in mulieribus, quae. r. rone consistat tales actus mulierum esse peccata mortalia. Et est ratio dubii, quia peccatum mortale oportet, qd sit contra bonum diuinum, aut humanum, seu creaturae intellectuales, alioquin non esset contra charitatem. In huiusmodi autem actibus mulierum non agitur contra bonum diuinum, vt patet, nec contra bonum angelicum, vt patet, nec contra bonum humanum. Probatur, quia si hoc esset, ratio esset, quia esset contra bonum generationis humanae, vt in mollicitie viri, & sodomia masculinorum patet: sed hoc non est, quia feminatio mulieris non concurret ad generationem nisi per accidens. Ea autem quae sunt per accidens omittuntur ab arte. Et propterea hiactus mulierum non exeunt limites peccatorum, quae sunt circa tactus, & amplexus, in quibus secundum se constat non consistere peccatum aliquod contra naturam, quod constituitur ex hoc, quod tollit finem feminatiois humanae, s. generationem hominis. Quod autem femina semen non requirit per se ad generationem, restatur Arist. in 1. de generatione animalium circa finem, quem sequitur author in 3. parte. q. 3. artic. 3. ad 3. Et quia Galenus, & Amicena in 2. & Albertus in 13. de Animalibus tenent oppositum, restat vt dubium vt saltem sit, an hi actus mulierum sint peccata mortalia, sicut dubium restat propter varietatem opinionum, an semen mulieris per se requiratur ad generationem.

¶ Ad eundem quaestionis huius sciendum est, quod licet non sit hic questio, an hi actus mulierum sint peccata mortalia, qm hoc pro constanti supponitur, vt patet ab vniuersa Ecclesia acceptati. Nullus, n. apparet catholicus contradicens: nec fit questio, an semen mulieris per se concurret ad generationem, quia questio haec ad naturalem spectat philosophiam, sed fit questio de certitudine, seu euidencia rationis naturalis, quare huiusmodi actus sunt peccata mortalia: quia tamen questio haec pendet ex noticia huiusmodi actuum in genere natura, qm peccatum contra naturam fundatur super hoc, quod actus est contra naturam ordinem, & peccatum morale in genere eorum, quae contra naturam sunt, fundatur super malo humano in his, alioquin non esset contra charitatem, ideo duo faciendi sunt. Primo tractabitur ipsa naturalis questio. Secundo, directe questio respondebitur. Quo ad primum Arist. sententia est, quod semen femina non est humor feminialis, sed est superfluitas propria vteri. Nec concurret ad generationem quouis modo, quia nec vt agens, nec vt materia. Probat autem, quod dicitur ratione, & quibusdam signis. Ratio est, quia menstruum est, quod in femina proportionaliter responderet femini in viro, ergo ille alius humor, quod semen in muliere dicitur, non est illud quod correspondet in femina proportionaliter femini viri. Assumptum probatur ex sensibilibus, quia scilicet proportionaliter incipiunt, & desinunt semen viri, & menstruum mulieris. s. in pubertate, & senectute. Vox in vtroque proportionaliter tunc mutatur, in vtroque pili generantur tunc, & membra receptiua vtriusque humoris distenduntur. Consequencia probatur, quia si menstruum est illud proportionale, ergo non semen, & si semen, ergo non menstruum. Impossibile siquidem est dari femini virili duo proportionalia naturalia in eodem. Quod posset probari tunc ex parte natura, quia sicut non deficit in necessariis, ita non abundat in superfluis: tum ex ratione propria causa, quia si vtrumque est illud proportionale, neutrum est illud. Indicia autem sunt multa. Primum est, quod mulieres saepe concipiunt sine illa delectatione, quae in feminis emissionem sentitur. Secundum est, quod concurrente vtroque semine sine menstruo non concipiunt mulieres. Tertium, est quod huiusmodi semen non conuenit omnibus mulieribus, sed iudis, & feminariis, vt plurimum,

nerationem nisi per accidens. Ea autem quae sunt per accidens omittuntur ab arte. Et propterea hiactus mulierum non exeunt limites peccatorum, quae sunt circa tactus, & amplexus, in quibus secundum se constat non consistere peccatum aliquod contra naturam, quod constituitur ex hoc, quod tollit finem feminatiois humanae, s. generationem hominis. Quod autem femina semen non requirit per se ad generationem, restatur Arist. in 1. de generatione animalium circa finem, quem sequitur author in 3. parte. q. 3. artic. 3. ad 3. Et quia Galenus, & Amicena in 2. & Albertus in 13. de Animalibus tenent oppositum, restat vt dubium vt saltem sit, an hi actus mulierum sint peccata mortalia, sicut dubium restat propter varietatem opinionum, an semen mulieris per se requiratur ad generationem.

¶ Ad eundem quaestionis huius sciendum est, quod licet non sit hic questio, an hi actus mulierum sint peccata mortalia, qm hoc pro constanti supponitur, vt patet ab vniuersa Ecclesia acceptati. Nullus, n. apparet catholicus contradicens: nec fit questio, an semen mulieris per se concurret ad generationem, quia questio haec ad naturalem spectat philosophiam, sed fit questio de certitudine, seu euidencia rationis naturalis, quare huiusmodi actus sunt peccata mortalia: quia tamen questio haec pendet ex noticia huiusmodi actuum in genere natura, qm peccatum contra naturam fundatur super hoc, quod actus est contra naturam ordinem, & peccatum morale in genere eorum, quae contra naturam sunt, fundatur super malo humano in his, alioquin non esset contra charitatem, ideo duo faciendi sunt. Primo tractabitur ipsa naturalis questio. Secundo, directe questio respondebitur. Quo ad primum Arist. sententia est, quod semen femina non est humor feminialis, sed est superfluitas propria vteri. Nec concurret ad generationem quouis modo, quia nec vt agens, nec vt materia. Probat autem, quod dicitur ratione, & quibusdam signis. Ratio est, quia menstruum est, quod in femina proportionaliter responderet femini in viro, ergo ille alius humor, quod semen in muliere dicitur, non est illud quod correspondet in femina proportionaliter femini viri. Assumptum probatur ex sensibilibus, quia scilicet proportionaliter incipiunt, & desinunt semen viri, & menstruum mulieris. s. in pubertate, & senectute. Vox in vtroque proportionaliter tunc mutatur, in vtroque pili generantur tunc, & membra receptiua vtriusque humoris distenduntur. Consequencia probatur, quia si menstruum est illud proportionale, ergo non semen, & si semen, ergo non menstruum. Impossibile siquidem est dari femini virili duo proportionalia naturalia in eodem. Quod posset probari tunc ex parte natura, quia sicut non deficit in necessariis, ita non abundat in superfluis: tum ex ratione propria causa, quia si vtrumque est illud proportionale, neutrum est illud. Indicia autem sunt multa. Primum est, quod mulieres saepe concipiunt sine illa delectatione, quae in feminis emissionem sentitur. Secundum est, quod concurrente vtroque semine sine menstruo non concipiunt mulieres. Tertium, est quod huiusmodi semen non conuenit omnibus mulieribus, sed iudis, & feminariis, vt plurimum,

nerationem nisi per accidens. Ea autem quae sunt per accidens omittuntur ab arte. Et propterea hiactus mulierum non exeunt limites peccatorum, quae sunt circa tactus, & amplexus, in quibus secundum se constat non consistere peccatum aliquod contra naturam, quod constituitur ex hoc, quod tollit finem feminatiois humanae, s. generationem hominis. Quod autem femina semen non requirit per se ad generationem, restatur Arist. in 1. de generatione animalium circa finem, quem sequitur author in 3. parte. q. 3. artic. 3. ad 3. Et quia Galenus, & Amicena in 2. & Albertus in 13. de Animalibus tenent oppositum, restat vt dubium vt saltem sit, an hi actus mulierum sint peccata mortalia, sicut dubium restat propter varietatem opinionum, an semen mulieris per se requiratur ad generationem.

rimum, no autem fulcis, & que sunt viragines. Quartum est, ex
quantitate, quia simulat excedit interdiu quantitate feminis,
& variatur in plus & minus. Quintum est, quia in cibis rationem, nam quidam ci-
bi aerei saporis augent ipsum. Sextum est, quia in genere feminarum,
quia a. talis humor non continet omnibus feminis. Sextum est,

Art. 9. huius
quæst.

transgreditur homo id, quod est
secundum naturam determinatam
circa usum venereum, inde
est, quod in tali materia hoc peccatum
est gravissimum. Post quod est
incestus, qui sicut dictum est, est
contra naturalem reverentiam,
quam personis coniunctis debe-
mus. Per alias autem luxuria spe-
cies preteritur solum id, quod est
secundum rationem ream deter-
minatam, ex præsuppositione
tamen naturalium principiorum.
Magis autem repugnat rationi, quod
aliquis venereis utatur non solum
contra id, quod convenit proli-

generationem secundum se, & in talibus
mulieribus, & tunc occurrit Galienus, qui dicitur
quod ordinatur ad generationem secundum se, & in talibus
occurrit via dicitur Thomæ. Dicitur deinde
singulas opiniones, manifeste apparet, quod
cienter excludit illam opinionem, quam solum
proposito Aristoteli impugnat. Nam sicut
languis mensuratur dicitur fieri rationem. In
generatio Aristotelis, quod si semen in muliere est
semeni in viro, quod mensuratur non est
& si mensuratur est proportionale, non est
proportionale. Et cum ex sensibilibus
mentrum est illud proportionale de quo
illud proportionale in muliere, & vere
fundamentum solum in ratione, aut in
graver: ab Aristoteli reprehenditur hoc in hoc. In
ni facillime solvitur dicendo, quod non
matrem est quia mater effectus est
mater: ipsa que a matre sit, coefficient
fieri. Ex hoc enim quod mater effectus
silius: nisi materia a feminis ari, vel
nibus, que solum a sua factrice
dunt philoso. dicitur, quod si semen
teria: huius affimilatur patri, & si non
quod negat dominum? feminis viris
miliaribus ad matrem, sed qui non
riam cum dispositionibus, quia a
rea patet, quod confirmatio Scoti
materna coefficient: sed fac est, quod
nis affimilatio ad causam sequatur
hoc expresse habet ab autore, qui
ter solum ministrat materiam. Con-
positioni Aug. & Alb. non apparet. An
quoniam apud istos humor ille, qui
puritas mensuratur sanguinis, qui
puritatem, differentes tantum solum
ctum. & ideo secundum illam
est proportionale, non excluditur, sed
dicitur semen: & contra dicitur quod
tionale in muliere, in claudum quod
tionale. Et secundum hanc viam dicitur
cundum illam perfectionem, quod
simul incipit: & desinit cum reliquo
sum alimenti, qui sanguis purus
imperfecte inchoat ante pubertatem.
Ita quod cum incipiunt mensura, quod
tam rubens, qui vocatur sanguis
tur semen: licet hic incipit non
perfectionem tunc. Signum iam est, quod
transit in proximam materiam
ctione, ut autem in qui digestiones
inter istos, & Aristoteles hoc est
men mulieris ex necessitate materia
superfluitatem existens: illi vero
re sanguinis mensuratur, & esse non
superfluitatem qua indiget mater
brosi quarta digestionem decocti

libilibus effectus ostenderent: quoniam
assimilatio, & concomitantia semen
concomitantur mensuratur in muliere: sed
concomitantia semen in masculo non
nem in muliere, quoniam mulieres longe
generanda, sed etiam cum ini-
ria alterius: & ideo fornicatio sum-
plex, qua committitur sine ini-
ria alterius persone, est minima
inter species luxurie. Maior autem
iniuria est, si quis abutatur mulie-
re alterius potestate iustitia ad ve-
sum generationis, quam ad soli-
custodiam. & ideo adulterium
est gravius, quam stuprum, &
utrumque aggravatur per vio-
tiam, propter quod raptus vir-
nis est gravior, quam stuprum,
& raptus vxoris, quam adulterium.
Et hæc omnia etiam aggravantur
secundum rationem sacrilegii,
generationem secundum se, & in talibus
mulieribus, & tunc occurrit Galienus, qui dicitur
quod ordinatur ad generationem secundum se, & in talibus
occurrit via dicitur Thomæ. Dicitur deinde
singulas opiniones, manifeste apparet, quod
cienter excludit illam opinionem, quam solum
proposito Aristoteli impugnat. Nam sicut
languis mensuratur dicitur fieri rationem. In
generatio Aristotelis, quod si semen in muliere est
semeni in viro, quod mensuratur non est
& si mensuratur est proportionale, non est
proportionale. Et cum ex sensibilibus
mentrum est illud proportionale de quo
illud proportionale in muliere, & vere
fundamentum solum in ratione, aut in
graver: ab Aristoteli reprehenditur hoc in hoc. In
ni facillime solvitur dicendo, quod non
matrem est quia mater effectus est
mater: ipsa que a matre sit, coefficient
fieri. Ex hoc enim quod mater effectus
silius: nisi materia a feminis ari, vel
nibus, que solum a sua factrice
dunt philoso. dicitur, quod si semen
teria: huius affimilatur patri, & si non
quod negat dominum? feminis viris
miliaribus ad matrem, sed qui non
riam cum dispositionibus, quia a
rea patet, quod confirmatio Scoti
materna coefficient: sed fac est, quod
nis affimilatio ad causam sequatur
hoc expresse habet ab autore, qui
ter solum ministrat materiam. Con-
positioni Aug. & Alb. non apparet. An
quoniam apud istos humor ille, qui
puritas mensuratur sanguinis, qui
puritatem, differentes tantum solum
ctum. & ideo secundum illam
est proportionale, non excluditur, sed
dicitur semen: & contra dicitur quod
tionale in muliere, in claudum quod
tionale. Et secundum hanc viam dicitur
cundum illam perfectionem, quod
simul incipit: & desinit cum reliquo
sum alimenti, qui sanguis purus
imperfecte inchoat ante pubertatem.
Ita quod cum incipiunt mensura, quod
tam rubens, qui vocatur sanguis
tur semen: licet hic incipit non
perfectionem tunc. Signum iam est, quod
transit in proximam materiam
ctione, ut autem in qui digestiones
inter istos, & Aristoteles hoc est
men mulieris ex necessitate materia
superfluitatem existens: illi vero
re sanguinis mensuratur, & esse non
superfluitatem qua indiget mater
brosi quarta digestionem decocti

femen est hoc modo superfluum. Signum autem quod semen mu-
liebre sit superfluum sanguinis, est illud idem quod Aristote-
les indicat semen viri esse superfluum sanguinis. I. quod nimis
promouendo fertilitatem ex sanguine, seu sanguinolentus hu-
mor: hoc enim idem in muliere contingere expertum est. Et quia

vt supra dictum est.

AD PRIMUM ergo dicendum,
quod sicut ordo rationis recte
ab homine, ita ordo naturae est
ab ipso Deo: & ideo in peccatis
contra naturam, in quibus ipse
ordo naturae uiolatur, fit iniuria
ipso Deo ordinatori naturae. Vnde
Augustinus * dicit in 3. confes-
sio. cap. 8. Flagitia quae sunt
contra naturam, ubique ad sem-
per detestanda atque puniendae
sunt, qualia Sodomitarum fue-
runt, quae si omnes gentes facer-
ent, omnes eodem criminis rea-
tu diuina lege tenerentur quia

A felicitet quantum est ex natura sui generis, & suae speciei huma-
nae: & sic per se ordinatur ad generationem humanam, vt semine.
& ideo natura appofuit in illius emissione talem ac tantam de-
lectationem. Alio modo inquantum est in talibus indiuiduis. I.
in mulieribus viritatis impotentis decoquere, & ad perfectio-
nem feminis illi
deducere: & sic per
accidens, rationes
felicitet talium indi-
uiduorum, non ordi-
natur ad genera-
tionem humanam,
nec vt semen, nec vt
materia. Non vt fe-
men, quia deficit
a perfectione femi-
nis. Non vt mate-
ria, quia totum ge-
nus agentis ineptum
est, vt fit materia ex
qua: & haec positio
forte coincidit cum
positione Aristote-
lis, si intelligamus,
Aristotelem exclu-
sisse semen mulieris
a femine secundum
perfectionem sui generis, & diuise illud esse, excrementum vtri-
usque, quia conuenit mulieribus non propter generationem, sed ne-
cessitate materiae, scilicet non propter suam per mulierem per
talem semen assequendum, sed quia est pars speciei. Non enim ta-
cuit ibidem Aristoteles huiusmodi impotentiam mulieris ad deco-
ctionem. Haec de primo.

B tantum sunt grauiora quam sacri-
legij corruptela, quanto ordo na-
turae humanae inditus est prior
& stabilior, quam quilibet alius
ordo superadditus.

AD TERTIUM dicendum, q
vnicuique indiuiduo magis est

perfectionem sui generis, & diuise illud esse, excrementum vtri-
usque, quia conuenit mulieribus non propter generationem, sed ne-
cessitate materiae, scilicet non propter suam per mulierem per
talem semen assequendum, sed quia est pars speciei. Non enim ta-
cuit ibidem Aristoteles huiusmodi impotentiam mulieris ad deco-
ctionem. Haec de primo.

C Quod ad secundum, multi occurrunt modi dicendi, quare in
mulieribus seminatio voluntaria extra concubitum naturalem
est peccatum mortale, siue fit mollitiei, siue sodomitae vitium. Pri-
mus est, ratione delectationis venereae: quoniam secundum rati-
onem rectam non debet extra concubitum naturalem procura-
ri. Sed huic rationi obstat, quod delectatio in bonitate, & malitia
moraliter sequitur operationem: & ideo oportet si delectatio fit ma-
la moraliter, quod seminatio illa sit mala. Ridelicet enim
dicere, q delectatio secundum se est mala: & propterea oportet
ad bonitatem, vel malitiam seminationis deuenire. Quare si se-
minatio muliebris non est nisi superfluitatis emissio, non est ma-
gis ratio peccati procuracione huius seminationis, & delectatio-
ne eiusdem, quam si quis procurer egerere, aut sudare, & delecte-
tur in huiusmodi. Secundus dicendi modus est, q licet mulie-
bris seminatio secundum se non sit nisi superfluitatis emissio,
quia tamen connexus est sibi concursus humoris, qui per men-
struum purgatur ad matricem, qui humor est principium mate-
riale generacionis: ideo habet rationem peccati mortalis propter
abulum, s. principij generacionis concomitantem. Sed huic ratio-
ni obstat, quia secundum hanc rationem seminatio ipsa non est
nisi per accidens, hoc est, propter aliud adfectum malum moraliter.
Ac per hoc cum ante, & post aetatem secunditatis seminatio
mulieris sit naturaliter separata, & non connexa concursui hu-
moris qui est principium generacionis, sequeretur q talis semi-
natio procurata extra aetatem secunditatis, non esset peccatum
mortale. Tertius dicendi modus est, q licet seminatio muliebris
non sit secundum se nisi superfluitatis emissio, quia tamen natu-
rali ordine per se ad principium generacionis ordinatur, s. ad co-
cubitum naturalem: ideo peccatum mortale est aburi ipsa semi-
nacione, sicut peccatum mortale est aburi concubitu, puta, coeum
do cum statua. Est enim concubitus naturalis, generacionis prin-
cipium, sicut debita coniunctio actiui, & passiu est inter prin-
cipia operacionis, quae ab illis exit principijs. Et q talis semina-
tio ordinetur ad concubitum naturalem, patet ex eo, q aliter na-
tura non appofuisset proportionaliter delectationem in mulie-
re sicut in viro. Sed haec ratio manifeste deficit, quia ad delecta-
tionem confugit, & operacione omittit. Oportet enim probare,
quod seminatio, quae est operatio illa quam sequitur huiusmodi
delectatio, per se ordinetur ad concubitum: quod non probatur
nec significatur ex hac negatiua, quia scilicet natura non prouidit
set aliter de delectatione proportionali in muliere sicut in viro:
quoniam delectatio proportionalis in muliere debet esse natu-
raliter vt in principio generacionis, qd est mulier, quod no dicit
secundum hanc viam nisi ministracionem menstrui, & receptio-
ne feminis virilis per coitum. In omnibus autem his tribus appo-
sita est delectatio: & in concubitu, & in receptione feminis mani-
feste patet. In concursu autem sanguinis ad matricem dicunt de-
lectacionem quoque esse, minus tamen, vt apparet, perceptibilem
discrete ab alijs delectacionibus. Et sic dicentes seminationem
mulieris esse secundum se emissionem superfluitatis ineptae ad
generacionem, non videntur posse reddere rationem, quare talis
seminatio

In solu. prae-
ced.

D Ad quartum indicium de quantitate dicitur, quod sicut sangui-
ni rubro, qui generacioni seruit, tantam menstrui superfluitatem
annexam videmus, ita non est remotum, vt sanguini albo ei dem
generacioni seruienti nonnulla iungatur humiditas impura, quae
quantitatem feminis metitur maiorem, quam esse debeat, in femi-
na praeterquam, quoniam abundat humido, crudo, & pituita, & ad
huiusmodi crudi humoris multiplicationem spectare videtur co-
pia feminis feminei ex cibis aeris saporis.

E Ad quintum dicit Albertus, q non est remotum quin etiam fe-
minis aliorum animalium conueniat hmoi seminatio ad intra.
Ad sextum autem indicium dicitur, q falsum experientia te-
ste, assumit in mulieribus quoniam solo contactu sine coitu semi-
nant, & etiam sine contactu in fomano, & in vigilia imaginatio-
ne. &c. In feminis autem aliorum animalium, si verum assumit-
tur, dicitur quod ratio varietatis in promptu est, quia feminae
aliter seminant solum inuis, & propterea ex contactu non emittunt
ad extra, ita ex contactu emittunt etiam sicut extra. Diu autem
Thomae postio a Galeno, Auicena, & Alb. dicitur in hoc, q apud
ipsam, semine feminae non est aliquid requisitum in femina ad ge-
neracionem humanam, & in hoc conuenit cum Arist. & propte-
rea ratio Arist. & illius indicia, non sunt contra diuina Thomae, sed
pro ipso. Vnum tamen singulare dicit diuus Thomae, quod semen
mulieris est in genere feminis, vt imperfectum tamen, ita quod
secundum hanc viam semen mulieris est sicut semen viri impo-
tentis generare ex defectu naturae non sufficientis perfecte deco-
quere sanguinem, ita vt perducatur ipsum ad perfectionem femi-
nis. Ac per hoc sicut semen viri sic imperfectum potest dupliciter
considerari. Quantum est ex natura sui generis & speciei, & sic
per se ordinatur ad generationem humanam, ut semine humani:
alio modo, vt est istius sic imperfecti: & sic per accidens non ordi-
natur ad generationem humanam, quia non est aptum genera-
tionem humanam: ita semen feminae potest dupliciter considerari,

seminatio voluntaria est peccatum mortale: unde quartus dicen-
ti modus est. quod licet seminatio muliebri non sit necessaria
ad generationem, est tamen utilis ad generationem, ita quod
melius concipitur seminando, & melius generatio promouetur,
cui muliebri semen adanatum est. Et quia non solum abusus

coniuncta natura speciei, quam
quodcumque aliud individui:
& ideo peccata, quae sunt contra
naturam speciei, sunt grauiora.

AD QVARTVM dicendum,
quod grauitas in peccato magis
attenditur ex abusu alicuius rei,
quam ex omissione debiti vsus:
& ideo inter vitia, quae sunt con-
tra naturam infimum locum
tenet peccatum immunditiae,
quod consistit in sola omissione
concupiscit ad alterum. Graui-
simum autem est peccatum be-

seminat a natura propter melius, puta in duobus oculis. Necessi-
tati quippe animalis sufficit videre per vnum oculum, sed na-
tura propter melius dedit duos. Constat autem, quod priuare
hominem vno oculo est peccatum mortale, quamuis non sit pri-
uatio necessarii simpliciter ad videndum: sed propter melius vi-
dere. Et ita priuare hominem principio propter melius a natu-
ra ordinato ad generationem, est peccatum mortale. Hoc autem
facit mulier seminans voluntarie extra naturalem concubitus.
Huic rationi hoc solum obstat, quod ne-
scit: dum dicit semen muliebri concurrere ad generationem
vt vile seu propter melius, & non dicit quo modo concurrat,
actiue vel passiue, vt eiuudem uel diuersae naturae a menstruo. Ad
quod tamen oportet descendere scientificè loquentem. Alb. autē
dixit, & illud commune, & specificauit quod concurrat passiue ut
res eiuudem rationis cum menstruo, & quod semper ac necessario co-
currit illud semen: sed tunc melius quando mulier delectabili-
ter seminat in ipso concubitu simul cum viro. Et non vult, quod
semen muliebri sit absolute propter melius: sed quod ipsa delecta-
bilis seminatio simul cum viro sit propter melius, ipsum autem
semen muliebri propter necessitate esse. Unde quintus modus
dicendi est, sequendo viam Auic. & Alb. facis rationabilem, quod
sicut uir seminando uoluntarie extra naturalem concubitus pec-
cat mortaliter, quia contra naturalem ordinem actiue genera-
tionis humane principio abutitur, in damnum humane uitae:
ita mulier seminando uoluntarie extra concubitus naturalem,
peccat mortaliter, quia abutitur potentia sua actiua ministrando
principium passiuum generationis humane contra natura-
lem ordinem in damnum humane uitae. Sed quid dicemus in
ta uiam diu Tho. negantis muliebri semen esse necessarium ad
generationem? Forte diceretur, quod quia est utile ad generationem, uel
vt adiuuans semen uiri ex quo est in genere feminis, uel ut cum
materia menstrui, ita quod declinatio ex perfectione feminis, ita
cet non cadat in materiam necessario requisitam, cadit tamen in
commateriam uilem ad generationem: ideo abusus eius est pec-
catum mortale. Vel dicitur, quod quia mulier est sicut mas im-
potens, seminatio mulieris potest dupliciter considerari. Vno mo-
do secundum rationem suae speciei, & sic, quia secundum se ordi-
natur ad generationem, sicut seminatio masculi naturaliter im-
potentis generare, ideo est peccatum mortale abusus talis semi-
nationis. Alio modo, prout est a tali individuo. Impotente de-
coquere semen. Et sic, quia hoc est per accidens sicut patet si ma-
sculo ex frigida complexionem conueniret talis impotentia, ideo
hinc licet sit ineptum semine ad generationem, non tamen excu-
satur a peccato mortali illius abusus, quoniam actus iudicandus
est secundum suam speciem per se, & non secundum id, quod co-
uenit ei per accidens. Sed huic rationi obstant duo. Primo, quia
impotentia concoctua feminis in muliere non est per accidens
scilicet ratione individuali, vt coningeret in viro ex infirma com-
plexione: sed est per se ex naturali specie sexus femine. Distin-
guitur enim specie femina a mare sub genere sexus, quamuis
sint eiuudem speciei in specie hominis, in specie leonis, &c. Et pro-
pterea non est eadem ratio de seminatione uiri infirmi seu orba-
ri, & feminae. Illius impotentia est naturalis, illa infirmitas.
¶ Ac per hoc seminae impotentia est per se, maris autem impo-
tentia est per accidens. Obstat secundo, quia si seminatio mulie-
ris secundum se ordinatur ad generationem, oportet, quod ordi-
netur secundum se ad generandum, aut in se. & redit opinio.
Gal. aut in alia persona, & sic concubitus mulieris cum mulie-
re non esset peccatum mortale: quia ibi seruatur id, quod per

se spectat d ordinem illius seminationis. Ita
ta uiam auctoris dicendum uidetur, quod
extra naturalem concubitus, est abusus
seu propter melius ad generationem ordinat-
cundum autem Gal. viam, quod nulli est

stialitatis: quia non seruatur debi-
ta species. Unde super illud Gen.
37. capite, Accusauit fratres suos
crimine pessimo: dicit quod
cum pecoribus misceretur. Post
hoc autem est vitium Sodomiti-
cum, cum ibi non seruatur debi-
tus lexus. Post hoc autem est pec-
catum ex eo, quod non seruatur
debitus modus concubendi.
Magis autem si non sit debitum
vas, quam si sit inordinatio loci
quod aliqua alia pertinentia ad
modum concubitus.

solum ex communi appellatione, quia seminat
ex duobus patet signis. Primo, ex eo quod
alimenti ultimo hoc est sanguinis, uel
moris sanguinei emissi a muliere post
procurante adhuc seminare. Secundo, quia
non frustra de se mulieri ista seminata, ut
puberatis tempore distendi, & manifeste
verò sit materialis tantum ratione, & signi-
ficat quidem, quia semen est in potentia
per hoc fiat animalium componitur et
ita semen est uirtus actiua formatiua. Hoc
est propterea sicut in vegetabilibus, ubi
semen continet uirtuque saltem principium
inim principium passiuum, quod sunt
re admittit, subiectum primum generandi
ubi dicitur est leuis, non solum semen est
nerationis, sed etiam quod primam partem
quoniam maris constat esse agere, & seminare
quod principium actiuum ex parte femine
principium passiuum ex parte femine
que fiat integrum seminat in vegetabilibus
x fit in integrum semen. Et sicut in vegetabilibus
non generatur nisi totum, & aliam naturam
do in terram semen integrum, uel in
alium puro humore sanguinis exortum, ut
Atte statur huic proportionali ratione, quod
feminatum in concubitu sunt sub esse
& passiuus principii sunt. Nec contra hanc
tio Arist. si mensurae ergo non seminat
strua quoniam ratio ista non tenet in
ratis: quoniam quae sunt diuersa, ut dicitur
portione femine, ergo non relictum
in his quoniam uirtus subordinatur rebus, quod
quia ambo sunt unum ordinem naturae
per hoc, quod si uirtus ponitur propo-
rum oportet etiam ponere ut conueniat
tantum ponitur proportione femine
nae, vt primum passiuum formam, & dicitur
nant quoque huic positioni, & quae sunt
que Gal. quod ad hoc quod est semen, & per
ad hoc quod est in genere feminis, ut
que dicit Aristotele, quod ad hoc, quod
purum egeat concoctione. Atque dicitur
licet uenerat: & tanta a natura postea
positioni, & ratio moralis, ac mortalis
feste habetur, & ratio moralis, ac mortalis
citur mulier ante, & post artem
seminatione: quia, licet per accidens
actus secundum le uas. Et licet
piellarum ante artem mensuram, quod
seminationis spectat actus ille, ut
abusu seminationis secundum se
sicut n e vir ex infirmitate impo-
abusu seminationis, & peccatum mortale
re in hac uia secundum se dicitur
huius uel illius philosophi, contra artem
phia locum auctori: tamen habere

QVAESTIO CLV.

De Partibus potentialibus temperantiae, in quatuor articulos diuisa.

Super Quaestione centesimaquingentesima quinta. Articulus primus.

In art. 1. q. 155. nota duo. Primo quod continentiae nomen apud Aristotelem & communitur apud morales intelligit, quoniam hac significatione videntur tam ponentes continentiam non esse virtutem, sed gradum, quam ponentes non esse virtutem proprie, sed imperfectum quid in genere virtutis. Veri que enim dicunt continentiam esse, qua resistitur concupiscentiis prauis vehementibus, infra latitudinem tamen humanam. Quod addo propter ea, quae humanos excent limites, ut bestiales passionis. Sed tanta est inter has opinionis differentia ut disputare simul nequeant, sed semper equiuocatio interit, nisi reddendum in principii primum, puta, quod datur, vel non datur tales gradus, quod superius tactum est. Et nunc ideo rememorandum sit, ut meminerit disputantes cum Martino, se motis his praesuppositis sibi uicem aduersantibus, an sollicitudine continentia sit gradus, an sit imperfectum quid in genere virtutis, disputent de reliquis, nisi velint reducere semper quaestionem ad principium. Secundum diligenter aduertendum, quod continentia ab auctore ponitur sub genere principii laudabilium operum: quoniam hinc habet, quod est in prima specie qualitatis, qui est habitus, vel dispositio. Nam constat non esse aliter principium laudabilis operis, nisi sicut habitus, uel dispositio potentiae est principium laudabilis operis. Et hac doctrina erit opus plures, scilicet in articulo 3. huius q. & in articulo sequentis quaestio. & habet vobisque difficultatem.

POSTEA considerandum est de partibus potentia libus temperantiae.

- ¶ Et primò de continentia.
- ¶ Secundò, De clementia.
- ¶ Tertio, De modestia.
- ¶ Circa primum considerandum est de continentia, & de incontinentia.

Circa continentiam quaeruntur quatuor.

- ¶ Primò, Vtrum continentia sit virtus.
- ¶ Secundò, Que sit materia eius.
- ¶ Tertio, Quid sit eius subiectum.
- ¶ Quarto, De comparatione eius ad temperantiam.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum continentia sit virtus.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod continentia non sit virtus. Species enim non concluditur generi: sed continentia concluditur virtuti, ut patet per Phil. 7. Eth. ergo continentia non est virtus.

¶ 2 Præ. Nullus vitendo virtute peccat, quia secundum Augustinum in libro de lib. arb. Virtus est, quam nemo male uitur: sed aliquis vitendo potest peccare, puta, si desideret aliquid bonum facere, & ab eo se contineat, ergo continentia non est virtus.

¶ 3 Præ. Nulla virtus retrahit hominem a licitis, sed solum ab illicitis: sed continentia retrahit hominem a licitis, dicit enim glossa Galat. quod per continentiam aliquis se etiam a licitis abstinere. ergo continentia non est virtus.

SED CONTRA. Omnis habitus laudabilis videtur esse virtus: sed continentia est huiusmodi, dicit enim Andron. quod continentia est habitus inuictus a delectatione, ergo continentia est virtus.

RESPON. Dicendum, quod nomen continentiae dupliciter sumitur a diuersis. Quidam enim continentiam nominant, per quam aliquis ab omni delectatione uenerea abstinere. Unde & Apostolus ad Galat. 5. continentiam castitati coniungit: & sic continentia perfecta principalis quidem est uirginitas, secundaria uero uiduitas. Unde secundum hoc eadem ratio est de continentia, quae de uirginitate, quam supra diximus uirtutem. Alij uero dicunt continentiam esse, per quam aliquis resistit concupiscentiis prauis, quae in eo ue-

Ahementes existunt: & hoc modo accipit Phil. continentiam * 7. Eth. Et hoc etiam modo accipitur continentia in collationibus patrum. Hoc autem modo continentia habet aliquid de ratione uirtutis, in quantum ratio firmata est contra passiones, ne ab eis deducatur: non tamen attingit ad perfectam rationem uirtutis moralis, secundum quam etiam appetitus sensitivus subditur rationi sic, ut in eo non insurgat uehementes passiones rationi contrariae. Et ideo Phil. dicit in 4. Eth. quod continentia non est virtus, sed quadam mixta, in quantum habet aliquid de uirtute, & in aliquo deficit a uirtute. Largi tamen accipiendo nomen uirtutis pro quolibet principio laudabilem operum, possumus dicere continentiam esse uirtutem.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Philo. continentiam concludit uirtuti quantum ad hoc, in quo deficit a uirtute.

AD SECUNDVM dicendum, quod homo proprie est id, quod est secundum rationem: & ideo ex hoc dicitur aliquis in seipso se tenere, quod tenet se in eo, quod conuenit rationi. Quod autem pertinet ad peruersitatem rationis, non est conueniens rationi: unde ille solus uere continens dicitur, qui tenet se in eo, quod est secundum rationem rectam, non autem in eo, quod est secundum rationem peruersam. Rationi autem rectae opponuntur concupiscentiae prauae, sicut & rationi peruersae opponuntur concupiscentiae bonae. Et ideo proprie & uere continens est, qui persistit in ratione recta, abstinens a concupiscentiis prauis: non autem qui persistit in ratione peruersa, abstinens a concupiscentiis bonis: sed hic magis potest dici obstinatus in malo.

AD TERTIVM dicendum, quod glossa loquitur de continentia secundum primum modum, secundum quem continentia nominatur quadam uirtute perfecta, quae non solum abstinere ab illicitis bonis, sed etiam a quibusdam licitis minus bonis, ut totaliter intendatur perfectionibus bonis.

ARTICVLVS II.

Vtrum materia continentiae sint concupiscentiae delectationum tactus.

AD SECUNDVM sic proceditur. Videtur, quod materia continentiae non sint concupiscentiae delectationum tactus. Dicit enim Ambrosius in 1. * de officio generis

Super Quaestione centesimaquingentesima quinta. Articulus secundus.

In art. 2. eiusdem q. dubium ex Martino in q. de continentia occurrit dupliciter. Primo arguente, quod continentia non determinatur ad materiam talem, scilicet delectationes tactus, sed reperibilis est in omni genere uirtutis: secundo, soluerunt rationes Sancti Th. in hoc articulo quibus concludit continentiam proprie esse circa concupiscentiam delectabilem secundum tactum, Arguit igitur primo sic, in omni genere uirtutis reperitur continentia, ergo. Antecedens probatur. Si quis in opere iustitiae paratur impugnationes a rebus delectabilibus, puta, muneribus, &c. & vincat, talis est iustus secundum aliquem gradum, & non secundum gradum heroicum, quia tentatio non excedit communem hominum facultatem, nec secundum gradum temperantiae, quia patitur impugnationem. ergo secundum gradum continentiae. Secundo. In omni materia, in qua reperitur passiones impellentes ad persequendum aliquid, quod recta ratio dicitur, inuenitur continentia: sed in omni genere, & materia uirtutis reperitur huiusmodi passiones. ergo. Maior est S. Tho. in hoc articulo. Licet eam limitare videatur, sed nimium uoluntarie, ut patet soluerunt ratione eius. Minor est certa. Nam per cupiditatem peccunia impellit quis ad iniustitiam, alius ad fugam, tertio, quarto, & quinto affectu primum, secundum, & tertium argumenta huius articuli. & subdit. Has rationes ferre omnes soluit Th. per hoc, quod nomen continentiae potest accipi communiter, vel stricte, in quo inest ab eo dissensio, dum tamen conficitur hoc uirtuti gradus in omni uirtutis genere reperiri

Li. 4. ca. vii. tom. 5.

D. 1166.

Lib. 1. ca. 46. in princip. tom. 4.